

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ιθ'

Συνδρομή ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἐπι
1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς Λεωφ. Πανεπιστημίου 89.

17 Μαρτίου 1885

ΑΙ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΙ ΚΟΡΑΙ

Μεταξύ τῶν ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ ἐκτεθειμένων συλλογῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἶνε καὶ ἡ τῶν Ταναγραίων κορῶν, μικρῶν ἀγαλματίων, ἅτινα οἰκειότερόν πως ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν πολλῶν κοῦκλαι.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἀκόμη ἦσαν ἄγνωστα τὰ κομψὰ ταῦτα καλλιτεχνήματα τῶν ἀρχαίων. Ἐν ταῖς μεγάλας συλλογαῖς ὑπῆρχόν τινα ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἦσαν τόσον ὀλίγα, ὥστε οὔτε οἱ ἀρχαιολόγοι ἐδίδον μεγάλην προσοχὴν εἰς αὐτά, πολὺ δ' ὀλιγώτερον ἢ λοιπὸς κόσμος. Τὸ 1874 πρῶτον κατὰ τύχην, ὡς φαίνεται, ἀνεσκαφθησαν τάφαι τινές περιέχοντες πολλὰς καὶ μάλιστα τὰς ὠραιότητας κόρας, αἵτινες τόσον ταχέως ἐδοξάσθησαν καὶ τόσον ἐπιζητήτοι ἐγένοντο, ὥστε ἀνευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐξυγίζοντο ἀντὶ χρυσοῦ, αἱ δὲ μεγάλας τιμαὶ τόσον ἐνεθάρρουναν τὸς τυμωροῦχος, ὥστε αἱ ἀρχαὶ πολὺ ἐδυσκολεύθησαν νὰ τοὺς περιτείλωσιν. Ἐν διαστήματι δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἠνοίχθησαν περὶ τοὺς τρισχιλίους τάφους μόνον περὶ τῆς ἀρχαίας Ταναγρας, καὶ τὰ μουσεῖα τῆς Ἑυρώπης ἐπληρώθησαν αὐτῶν. Σήμερον τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, τὸ πλουσιώτερον καὶ ἐπιμερδέστερον πάντων τῶν μεταλλείων τῆς Ἑλλάδος, σχεδὸν ἐξητληθῆ, ἡ ζήτησις ὅμως ἂν καὶ ἐμετριάσθη, δὲν ἔπαυσεν ὀλοτελῶς διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιοκάπηλοι κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον, τὴν κιβδηλοποιάν, ἣτις ἐτελειοποιήθη εἰς ἀληθῆ τέχνην οὐχὶ κατωτέραν τῆς τῶν Ταναγραίων τεχνιτῶν. Ὁ μᾶλλον ἐξησχημένος ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀπατηθῆ, διότι κατασκευάζονται ἐν μήτραις λαμβανομέναις ἀπὸ γνησίων ἀγαλματίων, τὸ χῶμα προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ γνησίων συντέτριμμένων, ὃ δὲ χρωματισμὸς εἶνε τόσον ἐπιτυχῆς, ὥστε ἀμφιβάλλεται ἡ γνησιότης αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν καλλίστων τῶν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς μουσεῖοις. Ἀκόμη καὶ λίαν λεπτὰς ρίξας χόρτων προσκολλῶσιν ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι ἐμειναν πολὺν καιρὸν ὑπὸ γῆν. Ἴνα δὲ οἱ δύσκολοι πολλὰκις ἀγορασταὶ ἀπατώνται εὐκολώτερον, τὰ νοθεύματα ταῦτα στέλλονται ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Τανάγραν καὶ πωλοῦνται ἐκεῖ ὑπὸ συνεταίρων κιβδηλοποιῶν εἰς τοὺς περιηγητάς,

οἵτινες ἀποκομίζουσιν αὐτὰ εἰς τὰς πατρίδας τῶν βεβαίωτατοι πλέον περὶ τῆς γνησιότητός των, διότι τὰ ἠγόρασαν ἀπὸ ἀπλοῦκῶν χωρικῶν. Ἡ ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία δύναται νὰ κχυρηθῆ, ὅτι ἡ συλλογὴ τῆς ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς γνησιότητος δὲν ἔχει ἐφαμιλλον ἐν Ἑυρώπῃ· διότι πλὴν ὀλίγων τὰ πλεῖστα ἀγαλμάτια ἀνεύρεν αὐτῇ ἐν τάφοις ὑπ' αὐτῆς ἀνασκαφείσιν· ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ἀγορασθέντα παρ' ἰδιωτῶν εἶνε ἀναμφιβόλως γνήσια, διότι οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν ἀγορὰν αὐτῶν, ἐν Ἀθῆναις ζῶντες καὶ ἔχοντες ἐν χερσὶ πολλὰ ἀναμφιβόλως γνήσια, συγκρίνοντες δὲ ταῦτα πρὸς ἄλλα ἀναμφιβόλως κιβδηλα, εὐκολώτερον ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσι καὶ τὰς ἐλαχίστας διαφορὰς μεταξύ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξασκηθῶσι τόσον πολὺ, ὥστε ἡ ἀπάτη ν' ἀποβαίη ἀδύνατος.

Οὕτω ἐπρόκειτο τὰ μικρὰ ταῦτα ἀγαλμάτια νὰ πλουτίσωσι σήμερον πολλοὺς, ἐν ᾧ εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι οἱ πλάσαντες αὐτὰ τεχνίται δὲν ἀπελάμβανον πολλὰ ἀπὸ τῶν ἔργων των· τῷ ὄντι πολλάκις εὐρίσκονται ἐν ἐνὶ τάφῳ τὸσαῦτα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἡ τιμὴ των πρέπει νὰ ἦτο οὐχὶ μεγάλη· τοῦτο ἦτο δυνατόν, διότι κατασκευάζοντο εἰς μεγάλας ποσότητας ἐν ἐργοστασίοις, ἐν οἷς ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καθίστα τὴν παραγωγὴν εὐθηνήν· οἱ δὲ χρωματίζοντες τὰς κόρας δὲν ἦσαν καλλιτέχναι, ἀλλ' ἀπλοὶ ἐργάται λίαν ἐξησχημένοι εἰς τὸ ἔργον των. Πρέπει δὲ πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ μεταξὺ τῶν ὠραίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν τεχνῶν κείμενα ἐπιτηδεύματα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν λίαν ἀνεπτυγμένα· παράδειγμα ἔστωσαν αἱ λευκαὶ ἀττικάι λήκυθοι, αἵτινες ἐξωγραφούντο ἐπίσης ὑπὸ ἀπλῶν τεχνιτῶν, καὶ ὅμως τινὲς ἐξ αὐτῶν διακρίνονται τόσον πολὺ διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῶν γραμμῶν των, ὥστε νὰ τὰς ζηλεύωσι σήμερον καὶ σπουδαῖοι καλλιτέχναι. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τοὺς χρόνους ἡμῶν, ἐν οἷς τὰ τεχνικὰ μέσα ἀναπτύσσονται γιγαντιαίως ἐπὶ βλάβῃ τῆς καλλιτεχνίας, ἐν τῇ ἀρχαιότητι αἱ ὠραῖαι τέχναι προεπερέοντο τῆς καθαρᾶς βιομηχανίας, καὶ ἴσως τοῦτο εἶνε εἰς ἕκ των λόγων, δι' ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν προώδευσαν ἐν αὐτῇ τόσον, ὅσον ἠδύνατό τις νὰ περιμένη.

Ἐν Τανάγρα δὲ φαίνεται ὅτι ἐν ἐποχῇ τινι συνυπῆρχον πάντες οἱ ἀπαιτούμενοι ὄροι, ἵνα προαχθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, ὡς γνωστόν, ἐν τῇ ἀνατολικῇ Βοιωτίᾳ, παρὰ τὰ σύνορα αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὀλίγας μόνον ὄρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης. Ἡ θέσις ὀνομάζεται σήμερον Γριμάδα, οἱ δὲ περὶ κάτοικοι, πάντες Ἄλθανοὶ ὄντες, ἀναγράφονται ἐν τῷ βαθμολογικῷ χάρτῃ τῆς κατ' ἐπαρχίας διαδόσεως τῆς παιδείας δι' ἐνὸς τῶν μελανοτέρων χρωμάτων φαίνεται ὅτι δὲν ἐνόησαν νὰ διαφεύσωσι τὴν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι κακὴν φήμην τῶν Βοιωτῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ ὅμως τότε οἱ Ταναγραῖοι τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι διέφερον τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἡ Κόρινθα ἐγεννήθη ἐν Τανάγρα, ἐνταῦθα εὐρίσκονται ἀγγεῖα ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους μαρτυροῦντα ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὅτι ἡ Τανάγρα εὐρίσκειτο εἰς διηλεκτὴν ἐπαρῆν μετὰ τῶν Ἀθηναίων γινώσκωμεν μάλιστα ὅτι καὶ εἰς τεχνίτης ἀγγειοπλαστικῆς Ἀθηναῖοι εἰργάζετο ἐν Τανάγρα. Τοῦτο δὲ εἶνε λίαν φυσικόν, ἀφοῦ ἡ πόλις ἔκειτο, ὡς εἴπομεν, οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς.

Ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα πλεονεκτήματα δὲν ἐξήρκουν, ἵνα ἀνυψώσωσι τὴν Τανάγραν εἰς μεγάλην πόλιν· καὶ μέχρι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ στερῆσιν τοὺς Θηβαίους ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς ἡγεμονίας σχεδὸν ἐφ' ἀπάσης τῆς Βοιωτίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ὅμως κατέστρεψε τὰς Θήβας ἐκ θεμελίων τὸ 336 πρὸ Χριστοῦ καὶ αἱ μικραὶ πόλεις ἐγένοντο αὐτόνομοι. Ἡ σχετικὴ εἰρήνη, ἧς αἱ βοιωτικαὶ πόλεις ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπῆλθον, ἡ ἀναπτυχθεῖσα ἐπιμιξία διαφόρων λαῶν, καὶ ἡ εὐφορία τῆς χώρας φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν εὐνοικῶς ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τῆς Τανάγρας· ὁ δὲ περιορισμὸς τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ δήμου ἐμείωσε τὸ ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἐνδιαφέρον, ἐδάμασε τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα, κατέστειλε τὰ λίαν σφοδρὰ πολιτικὰ πάθη, καὶ οἱ ἄνδρες ἐτραπήσαν ἐπὶ τὴν εὐζωίαν· διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐνδιαφέρηται περὶ τινος πράγματος, καὶ ὅταν τὸ βῆμα καταπέσῃ, ἡ δὲ ἀρχαία ἀγορὰ μεταβληθῇ εἰς σημερινήν, τότε καὶ οἱ εἰς αὐτὴν φοιτῶντες πᾶσχουσιν ἀνάλογον μεταβολήν. Τὰ δύο δὲ ταῦτα πράγματα, ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐζωία, εἶνε αἱ πηγαὶ αἱ τρέφουσαι τὰς μικρὰς ὠραιὰς τέχνας, τὴν καλλιτεχνικὴν βιομηχανίαν ἢ βιομηχανικὴν καλλιτεχνίαν.

Ὅτι ἐν Τανάγρα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ βαλεξάνδρου ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον καὶ ποιά τις βιομηχανία ἀπεδείχθη κατ' ἐμὲ ἐσχάτως ἀρκεία ἐκ τῆς περὶ τὴν Ἰταλίαν εὐρεσθέντων ἀρχαίων ἀγγείων μέχρι μὲν τοῦ

Μ. Ἀλεξάνδρου περίπου ἀκολουθοῦσι τὸν βυθὸν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων, πρὸ πάντων τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπερισχύουσιν οἱ Βοιωτοὶ· τοῦτο δηλοῖ, ὅτι διενηργεῖτο ἐμπόριον μετὰ τῆς Βοιωτίας καὶ Ἰταλίας, εἰσῆγοντο δὲ ἐκ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν ἱκανὰ ἀγγεῖα, ὥστε νὰ ἐπιφέρωσι μεταβολὴν τοῦ συρμού.

Ἀλλὰ καὶ ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἀπόδειξις τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ταναγραίων καὶ τῆς ἐκ τούτων πηγάζουσας εὐπορίας καὶ εὐζωίας αὐτῶν ὑπῆρχεν, αἱ ἐν τοῖς τάφοις εὐρισκόμεναι κόραι θὰ ἦσαν ἱκανὸν τεκμήριον καὶ τούτου καὶ τοῦ ὅτι οἱ Ταναγραῖοι ἀπελάμβανον τοῦ πλοῦτου τῶν μετὰ καλαισησίας καὶ ὡς ἄνθρωποι ἀνεπτυγμένοι. Τῶ ὄντι τὰ καλλιτεχνικὰ ταῦτα ἀθύρματα δεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν ἱκανῶς ἀνεπτυγμένοι, ὥστε νὰ εὐρίσκωσι μεγάλην ἠδονὴν εἰς καθαρῶς πνευματικὰ προϊόντα, νὰ παραγγέλλωσιν ἢ ἀγοράζωσι τοιαῦτα πολλὰ καὶ νὰ κοσμήσιν δι' αὐτῶν τὰς κατοικίας των. Διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐὰν δὲν τὰ μετεχειρίζοντο ζῶντες, ἐὰν δὲν ἐπλήρουσαν τὰ δωμάτια των, ἐὰν δὲν τὰ ἐβλεπον καθ' ἐκάστην ἐπὶ τῶν τραπέζων των, δὲν θὰ τὰ ἀπέθετον καὶ τόσον ἀφθόνως εἰς τοὺς τάφους. Οἱ ἀρχαιοὶ ἐν γένει ἐδίδον εἰς τοὺς νεκροὺς των, ὅτι αὐτοὶ ζῶντες καθ' ἐκάστην εἶχον ἐν χερσίν· εἰς τοὺς ἀρχαιότερους καὶ ὑλικωτέρους χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐραντάζοντο παρὰ πλῆσιν τῇ παρούσῃ καὶ ἔχουσιν σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, τοὺς αὐτοὺς πόθους καὶ ἐπιθυμίας καὶ τὰς αὐτὰς ἠδονάς, εἰς τοὺς παιδικούς τοῦτους χρόνους ὁ νεκρὸς ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὄπλα του, τὰ κοσμήματά του, τὰ χρήσιμα ἀγγεῖα, τὸ εὐμέγεθες ποτήριον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Παρὰ τισὶ βερβάρους λαοῖς, πιθανῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις Ἕλλησιν, ἐστράζετο καὶ ὁ ἵππος καὶ ἡ γυνὴ τοῦ θανόντος ἐπὶ τοῦ τάφου του καὶ ὑπῆρξαι τινές, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τῶν Περσικῶν δηλαδὴ πολέμων καὶ ἐφεξῆς, αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι εἶχον μεταβληθῆ ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον, ἀναλόγως δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἤθη· εἰς τοὺς τάφους ἔθετον μόνον ὀλίγα ἀντικείμενα ἔχοντα μᾶλλον συμβολικὴν ἔννοιαν. Οὕτω εἰς τὸν νεκρὸν ἐδίδον λήκυθον καὶ σπλεγγίδα, τὰ δύο δηλαδὴ ἀπαραίτητα πράγματα διὰ τὴν γυμναστικὴν, τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τοῦ ἐλευθέρου ἐφήβου· διότι ἡ μὲν λήκυθος περιεῖχε τὸ ἐλαιὸν διὰ νὰ ἀλείφῃται πρὸ τῶν γυμνασίων, ἡ δὲ σπλεγγίς, ἧτις ἦτο χαλκίνη ἢ σιδηρᾶ, διὰ νὰ τὸ ζῆν ἐπειτα μετὰ τὸ τέλος τῶν γυμνασίων (*).

(*) Σπλεγγίδας πολλὰς δύνανται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν πηλίνων ἀγαλμάτων ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Παλαιοτεχνείου ἐπὶ τῆς τρίτης ὑλοσκεπτοῦς σκαπέλης.

Παρὰ τὰς γυναικῆς ἔθετον συνήθως κοσμήματα τινὰ καὶ πρὸ πάντων ἐν κάτοπτρον, παρὰ τὰ παιδία δὲ διάφορα παίγνια καὶ ἀθύρματα. Μεταξὺ αὐτῶν λοιπὸν ἐν Τανάγρα καὶ ἀλλαχοῦ ἰδίως ἐν τῆρις γυναικῶν εὐρίσκονται καὶ αἱ κόραι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων ἀθύρματων καὶ ἀντικείμενα πολὺ ἀγαπητὰ εἰς τὰς κυρίας. Εἴπομεν δὲ ὅτι εὐρίσκονται ἐν Τανάγρα καὶ ἀλλαχοῦ, διότι δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πρώτην πόλιν. Εἶνε ἀληθές ὅτι αἱ Ταναγραῖαι κόραι εἶνε αἱ κάλλισται καὶ αἱ πλείστον συντελέσασαι, ἵνα δοξασθῇ τὸ εἶδος των, ἀλλ' οὔτε ἐφευρέθησαν ἐκεῖ κατὰ πρῶτον, οὔτε κατασκευάζοντο ἐκεῖ καὶ μόνον. Ἡ ἀρχὴ των χάνεται εἰς τὰ σκότη τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ τῆς Μεσοποταμίας κάτοικοι ἐγίνωσκον αὐτὰς καὶ τὰς κατασκευάζον μετὰ τέχνης· ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις τῆς Ἑλλάδος, π.χ. ἐν Μυκηνῆσι εὐρέθησαν πλήθη ἀπειρὰ αὐτῶν λίαν ἀρχαῖα καὶ ἀτεχνὰ· κατόπιν ἐκ χρόνων ἱστορικῶν, τῆς ἑκτης δηλαδὴ περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐκχροντοκετηρίδος, ἔχομεν σωροὺς ὀλοκλήρους ἐκ τῆς Ἀροπύλειος τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκ τῆς Ἐλευσίνας· ἀλλ' ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Μυκηναίων εἶνε λίαν διάφορος τοῦ τῶν Ταναγραίων· ἐκεῖνα δηλαδὴ εἶνε συνήθως εἰδωλὰ θεοῦ τινος, τὰ ὅποια κατασκευάζοντο ἐν ἐργατηρίοις εἰς μεγάλαις ποσότησιν χάριν τῶν πτωχοτέρων εὐλαβῶν τῶν μὴ δυναμένων ν' ἀριερώσωσι μεγαλειότην τι ἀνάθημα εἰς τὸν θεόν, ὃν ἠθελον νὰ προσκυνήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ κατέφευγον εἰς τὸ εὐθνήν τοῦτο μέσον, συνεσφαιρούοντο ἐν ἐπισήμοις ναοῖς τοσαῦτα εἰδωλὰ ἐξ αὐτῶν, ὥστε οἱ ἱερεῖς μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἠναγκάζοντο νὰ τὰ συλλέγωσι καὶ νὰ τὰ θάπτωσιν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, ἵνα οἰκονομήσωσι χωρὸν διὰ τὰ νεώτερα. Τοῦτο φαίνεται συνέβη ἐν Ἀθήναις πρὸ τοῦ Περικλέους, ἐν Ἐλευσίνῃ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ ἐν Τεγείᾳ. Τὰ Ταναγραῖα ἀγαλμάτια ὅμως ἔχουσι κοσμικὸν χαρακτήρα, κατασκευάσθησαν δὲ πρὸς ἠδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν οὐχὶ τῶν θεῶν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν μεταβολὴν ταύτην ἔπαθον τὰ πηλίνα ἀγαλμάτια οὐχὶ μόνον, ἀλλὰ μεθ' ὧν τῶν κλάδων τῆς τέχνης κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, δηλαδὴ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μετὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ὑπερισχύουσας τῶν Μακεδόνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦτους ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ σοφιστικὴ εἶχον ὑποσκάψει τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας καὶ σβέσει ἐν μέρει ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἄγνόν πῦρ τῆς εἰς τοὺς πατέριους θεοὺς πίστεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολιτικῶς ὀλόκληρος ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκειτο ἐν καταστάσει, οἷον ἀνωτέρω περιεγράψα-

μεν. Τότε καὶ ἡ τέχνη ἐξ ἀνάγκης ἠλλάξε τρόπους καὶ μορφήν· ἀπέβαλε τὴν ἀρχαίαν ἀυστηρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἐνεδύσατο δὲ τὴν χάριν καὶ τὸ ἐπαγωγόν· διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ὑμνήσῃ τοὺς προστάτας θεοὺς τῆς πόλεως, δὲν ἐπρόκειτο νὰ δοξάσῃ πολεμικὰ κατορθώματα, δὲν ἐπέζητει πλέον τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἔκφρασιν τοῦ χαρακτῆρος ἐκάστου τῶν θεῶν, δὲν ἐπέζητει νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ἐθνοφιλισμόν καὶ τὴν φιλοπατρίαν εἰς τοὺς θεοτάτας σκοπὸς τῆς ἥτο νὰ κοσμήσῃ τὰς αἰθούσας καὶ στοὰς τῶν πλουσίων, νὰ εὐφράνῃ τὰς ὄψεις τῶν εἰς συμπόσιον κεκλημένων, νὰ δώσῃ χάριν εἰς ὅλην τὴν οἰκίαν· κατήνησε καὶ αὕτη ἐπιπλοὺν ὡς πᾶν ἄλλο. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ τῆς ἐποχῆς του θὰ ἦσαν πολὺ σοβαρὰ καὶ πολὺ μεγαλοπρεπῆ, διὰ δὲ τοῦ πνευματικοῦ ὄγκου των θὰ ἐπέβον τοὺς ἐλαφροὺς συνδυατικμούς· οἱ Ἐρωτες ὅμως καὶ αἱ γυμναὶ Ἀφροδίτης τοῦ Πραξιτέλους ἦσαν καταλλελέταται· τὸ γυμνὸν καὶ λεῖον κάλλος των, ἡ θερμότης τῶν μελῶν των, τὸ ἐπαγωγὸν μεδιζμα τῶν χειλέων των μετέιδον χάριν, θερμὴν καὶ παιδρότητα καὶ εἰς τοὺς θεωμένους αὐτά. Καὶ ὅσκις τὰ θέματα ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς μυθολογίας, μόνον τὰ ὀνόματα ἔμενον τὰ αὐτά, ἐν ᾧ ἡ οὐσία εἶχεν ἀλλάξει· ἡ Ἀφροδίτη τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γυνὴ ὠραιότητι· ὁ Ἐρως ὁμοίως κάλλιστος παῖς, αἱ δὲ πτέρυγες του χρησιμεύουσι μόνον ἵνα αὐξήσωσι τὸ κάλλος του· οἱ Σάτυροι προστάνονται οἱ μὲν ὡς γέροντες μέθυτοι καὶ προγαστορες, ἄλλοι ὡς νεοὶ παμμένεις χορεύοντες ἢ παίζοντες τὸν αὐλὸν καὶ ἄλλοι ἄλλως· πάντοτε ὅμως τὰ μὲν ὀνόματα εἶνε ἀνεῖσημασίας, τὰ δὲ πράγματα σκηναὶ τοῦ κοινοῦ βίου.

Τὸ κοσμικὸν τοῦτο, ἵνα εἴπωμεν οὕτω, πνεῦμα ἐν τῇ τέχνῃ ἐπεκράτησεν οὐχὶ ἐν μόνῃ τῇ Τανάγρα, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς· καὶ αἱ κόραι τῆς Κορίνθου, τῆς Σικελίας, τῆς Μικρῆς Ἀσίας οὐδόπως διαφέρουσιν ἐν τούτῳ τῶν Ταναγραϊκῶν· τὰ θέματα, ὡς καὶ ἡ τέχνη, εἶνε ἐν πάσιν· τὰ αὐτὰ περίπου.

Διὰ τοῦτο, προκειμένου νὰ εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν παριστανόμενων, δὲν θὰ κάμωμεν διάκρισιν τινὰ, ἀλλ' ἀναμιξί θ' ἀναφέρωμεν Ταναγραϊκὰ, Κορινθιακὰ, τῆς Μικρῆς Ἀσίας κ.τ.λ. Ἡ συνηθεστάτη παράστασις εἶνε νεάνιδος ἐν ποδῆρι καὶ πολυπτύχῳ ἱματίῳ ἱσταμένης ὀρθῆς· ἡ κεφαλὴ αὐτῆς καὶ τὸ μέτωπον εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ πέπλων, μόνον δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεται· συνήθως κρατοῦσιν ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν χειρῶν καὶ βραχίον, ἄλλοτε δὲ λείπει ὁ πέπλος καὶ ἡ κεφαλὴ μίμει ἀσκεπῆς· ἐνίοτε ὅμως φοροῦσι πέπλον, ὅστις ὁμοιάζει ὀλίγον μὲ τὸν ψαθίνου τῶν κυριῶν τῆς σήμερον, πλὴν ὅτι ἐκεῖνος ἀνω εἰς τὸ

κέντρον ἔχει κωνικήν τινε προσοχήν. Τοιαῦτα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ τοῦ Πολυτεχνείου συλλογῇ πολλα, καὶ ἕκαστος δύναται νὰ τὰ εὕρῃ ὀλίγον μόνον ἂν προσέξῃ. Ἡ στάσις αὐτῶν εἶνε χαριστάτη, τὸ δὲ ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ εὐλύγιστον καὶ τὸ πρόσωπον εὐμορφον. Περιέργον εἶνε, ὅτι περιηγητὴς Ἑλλήν γραφικῆς μετὰ τὸ 164 πρὸ Χριστοῦ παρακλήσιος περιγράφει τὰς γυναῖκας τῶν Θεῶν λέγει δηλαδὴ ὅτι αὐταὶ ἐξέχουσι πασῶν τῶν Ἑλληνίδων διὰ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημά των, τὸν τρόπον τοῦ περιπατεῖν καὶ τῆς στάσεως, διὰ τὴν ὀμοιότητα τοῦ προσώπου καὶ δι' ὅλον ἐν γένει τὸ ἐξωτερικὸν των προσθέτει δὲ ὅτι καὶ αὐταὶ καλύπτουσι τὸ πρόσωπόν των συνήθως διὰ πέπλου οὕτως, ὥστε μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ των φαίνονται· τέλος ἡ φωνὴ των καὶ ἡ γλῶσσα εἶνε γλυκεῖα, ἐν ᾧ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀπειναντίας εἶνε λίαν τραχεῖα. Ἡ ὁμοιότης τῆς περιγραφῆς πρὸς τὰ σωζόμενα ἀγαλμάτια εἶνε τόσο μεγάλη ἐν τοῖς λοιποῖς, ὥστε δύναται τις νὰ δυσχυρισθῇ ὅτι καὶ ἡ φωνὴ τῶν τελευταίων, ἐὰν εἶχον, ἔπρεπε νὰ ἦναι μελωδικὴ καὶ γλυκεῖα.

Ἄλλη συνήθως παράστασις εἶνε ἡ μιᾶς νεανίδος καθημένης ἐπὶ βράχου· φορεῖ ἐνδύματα ὡς αἱ ἰστάμεναι, ἢ καὶ μόνον χιτῶνα, ὅστις ἀφίνει γυμνὸν τὸν λαιμὸν καὶ μέρος τοῦ στήθους· ἐνίοτε κρατεῖ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἔκφρασις εἶνε ὄχι μελαγχολικὴ, ἀλλὰ βεβάζουσα· βλέπει τις, ὅτι τὸ θέμα ἐλήφθη ἢ μᾶλλον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου ἢ πλαστικὴ δὲν ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς τὰ μέσα τῆς ζωγραφικῆς, τῆ λείπεται τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα, τὰ βύκια, τὰ ποικίλα χρώματα· εἰς βράχος ἀρκεῖ ἵνα δηλώσῃ τὴν φύσιν· ἡ φαντασία τοῦ θεατοῦ ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσῃ τὰ λοιπὰ πλάττουσα ἄγρους καὶ ἐξοχὰς ἐκρινῆς καλλονῆς, θέτουσα δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὴν ἐπὶ τοῦ βράχου καθημένην κόρην, ἣτις ἀναπαύεται ἐκεῖ καὶ βεβάζει τις οἶδε περὶ τίνος.

Τὰ δύο ταῦτα θέματα ἐπαναλαμβάνονται συχνότατα, πάντοτε ὁμῶς μετὰ τινων παραλλαγῶν, ὥστε καὶ ἐν ταῖς συλλογαῖς ἡμῶν, ἐν αἷς ἀπόκεινται πλεῖστα τοιαῦτα ἀγαλμάτια, ὁ θεατὴς οὐδεμίαν μονοτονίαν αἰσθάνεται. Ἄλλαι παραστάσεις ὁμοίως ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν εἶνε αἱ τῶν ὑδρευομένων κορῶν περίσταται κρήνη ἀπλῆ μετὰ λεκάνης, εἰς ἣν χύνεται τὸ ὕδωρ· μία νεανὶς ἐν χιτῶνι θέτει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ λίθου καὶ κύπτει ἵνα πληρώσῃ τὴν ὑδρίαν τῆς. (Ἐρμ. 7, ἀρχὴ 2, ἀριθμ. 945 καὶ 946). Ἐν τῷ αὐτῷ ἐρμαρίῳ (ἀρχὴ 3, ἀριθμὸς 368) ὑπάρχει καὶ ἐν συμπλεγμᾷ περιστῶν κόρην νεαρὰν φέρουσαν ἐπὶ τῶν νώτων ἄλλην σύντροφόν τῆς φαίνεται ὅτι εἰς τὸ πειγνίδιον ἐνικήθη ἢ πρώτη καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐπιβλήθη αὐτῇ ἡ τιμωρία. Πλησίον τοῦ συμπλέγματος τούτου εὐρίσκεται καὶ ἄλλο ὁμοιον (ἀριθμὸς 5), πλὴν ὅτι ἐνταῦθα ὁ φέρων

εἶνε νέος καὶ οὐχὶ κόρη· ἴσως καὶ αὐτὸς ἐνικήθη εἰς τὸ πειγνίδιον καὶ τῷ ἐπιβλήθη αὐτῇ ἡ μικρὰ τιμωρία, ἣτις δι' αὐτὸν δὲν εἶνε βεβαίως τιμωρία. Εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον τῶν γυναικείων παραστάσεων ἀνάγκη νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ ἐν ἔρμ. 8, ἀρχὴ δευτέρᾳ, ὑπ' ἀριθμὸν 1287 ὠραῖον συμπλέγμα τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς, ἀμφοτέρων περὶ τῶν ἐναγκαλιζομένων ἀλλήλους.

Ἡ μικρὰ αὕτη ἀπαριθμησις τῶν ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν ἀμέσως ληφθέντων ἢ τοῦλάχιστον αὐτὰς ἰδίως ἐνδιαφερόντων θεμάτων δὲν ἐξαντλεῖ τὴν μεγάλην ποικίλιν τῶν παραστάσεων τοῦ εἶδους τούτου, αἵτινες εὐρίσκονται ἐν τοῖς διαφορῶν μουσειαῖς τῆς Εὐρώπης· ἡμεῖς ὑπ' ὄψιν ἔχομεν κυρίως τὴν ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ Συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἵνα ἕκαστος δύναται αὐτὸς νὰ ἰδῇ καὶ μελετήσῃ τὰ περιγραφόμενα. Ἀλλὰ καὶ τῆς συλλογῆς αὐτῆς τὰ πλεῖστα παρελείψαμεν, διότι σκοπὸς ἡμῶν εἶνε μόνον γενικὰς τινὰς κατηγορίας ἐν ὀλίγοις νὰ δηλώσωμεν· ἄλλως τε αἱ πλεῖστα τῶν παραστάσεων ὡς σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἰδιαιτέρως ἐρμηνείας· ἀρκεῖ νὰ προσέξῃ τις ὀλίγον καὶ βεβαίως ὅτι ἀντιληφθῇ τοῦ περιστατομένου.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες εὐρίσκονται ἐν καταπληκτικῇ μειονοψηφίᾳ, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐξ ἴσου καταπληκτικῇ μονοτονίᾳ. Πολυπληθὴς εἶνε μόνον μία κατηγορία, ἡ τῶν νεανίσκων, οἵτινες ἴστανται εὐθυτενεῖς ὡς ἀγγέλματα, φοροῦσι δὲ μόνον βραχίονα χλαμύδα καλύπτουσαν τὰ νῶτα καὶ τοὺς ὤμους· ἡ στάσις των οὐδὲν ἔχει τὸ θέλγον, καὶ ἄλλως δὲ εἶνε ἄνευ μεγάλης ἀξίας. Ἐκ τῶν ἀνδρικών παραστάσεων ἰδιαιτέρως ὅτι ἀναφέρωμεν μόνον τὸ ἀγαλμάτιον νεανίου φοροῦντος θώρακα κελῶς ἐξεργασμένον· διὰ τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς ἐκράτει δόρυ (ἐρμαρίον 6, ἀρχὴ πρώτη, ἀριθμὸς 782). Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τις ἀρετὰ σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἀρχαίου θώρακος.

Ἐπιλείπεται νὰ εἰπωμέν τινε καὶ περὶ τῶν κωμικῶν παραστάσεων, αἵτινες οὔτε ὀλίγαι εἶνε οὔτε αἱ μᾶλλον ἀνάξια λόγου, δεικνύουσι δὲ αὐταὶ πρὸ πάντων τὸν σκοπὸν, ὃν πάντα τὰ ἀγαλμάτια ταῦτα εἶχον, τοῦ νὰ κοσμήσῃ δηλαδὴ τὰς τραπέζας τῶν δωματίων, ὡς τὰ σημερινὰ πολυποικίλα ἀθύρματα ἐκ πορσελλάνης ἢ ὁμοίας ὕλης. Ἐν τῇ Συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἡ κατηγορία αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἐρμαρίῳ, ἀναφερόμεν δὲ μόνον δύο ἢ τρεῖς παραδείγματα. Ὁ ἀριθμὸς 291 (ἀρχὴ δευτέρᾳ) περιστᾷ γραῖαν κρατοῦσαν ἐν ἀγκάλαις παιδίον παρ' αὐτῇ Σάτυρος κωμικὸς κρατῶν ὁμοίως παιδίον (ἀριθ. 37). Παρέκει μία γραῖα προγαστρῶν (ἀριθ. 395). Πλησίον αὐτῶν πυγμαχὸς φαλακρὸς, γέρον, κον-

τὸς ἴστανται ἔχων τὰς χεῖρας κρεμαμένας πρὸς τὰ κάτω καὶ περιδεδεμένας διὰ τῶν ἱμάντων (ἀριθ. 1492)· οἱ ἱμάντες οὗτοι ἦσαν λωρία ἐκ δέρματος βοῦς ὡμαῦ, περιέθενον δὲ δι' αὐτῶν τὰς χεῖρας διὰ νὰ ἔχῃ ὁ γέρωνας μεγαλύτεραν δύναμιν. Παρόμοια κωμικὰ πρόσωπα εἶνε καὶ ἄλλα τινά. Αἱ πλεῖστα ὁμῶς παραστάσεις τῆς κατηγορίας ταύτης εἶνε εἰλημμένα ἐκ τοῦ φανταστικοῦ βίου τῶν Σατύρων· αὐτοὶ παρίστανται ἐν διαφορῶν στάσεσι καὶ καταστάσεσι, συνήθως δὲ μεθυστοὶ ἢ ἐνίοτε καὶ ἀσχημονοῦντες· ἐφιλοτιμήθησαν δὲ οἱ τεχνίται νὰ κοσμήσωσιν αὐτοὺς διὰ παντὸς δυνάμενον νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς γελοιοτέρους· οὕτω πολλάκις εἶνε φαλακροί, προγαστρῶν, τὰ γυμνὰ μέλη των χαῦνα καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου ἀνάλογος τῆς τε ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεώς των.

Χρ. ΤΙΟΥΝΤΑΣ.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ

Λιτήριμα

Ἄγοραία ἄμαξα ἐστάθη ἡμέραν τινὰ τοῦ δεκεμβρίου πρὸ τῆς κιγκλιωτῆς θύρας τοῦ φρενοκομείου τοῦ ἱατροῦ Ὁβραίου. Ἡ θύρα ἠνοιχθῆ, ἡ ἄμαξα ἐπροχώρησε μέχρι τῆς σκιάδος, ἐν ἣ κατώκει ὁ φρενολόγος, δύο δὲ ἄνδρες ἀπ' αὐτῆς καταβάντες εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ἡ ὑπέρριττα παρεκάλει αὐτοὺς νὰ καθίσωσι καὶ νὰ περιμείνωσι μέχρι οὐ περατωθῇ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἱατροῦ. Ἦτο δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας.

Ὁ εἰς τῶν δύο ἀνδρῶν ἦτο πεντηκοντούτης, ὑψηλός, μελαγχρινός, ἀρκοῦντως δυσειδής, ἔχων ἀνάστημα ἄχαρι, ὠτα μεγάλα, χεῖρας χονδρὰς καὶ δακτύλους μεγίστους. Ὁμοίαν ἐργάτην φοροῦντα τὰ ἐνδύματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Τοιοῦτος ἦτον ὁ κῆριος Μορλώ.

Τοῦ ἀνεψίου αὐτοῦ Φραγκίσκου Θωμᾶ, νεανίου εικοσιτῶν ἐτῶν, εἶνε διασχερῆς ἡ περιγραφή, διότι ὁμοιάζει πρὸς ὅλον τὸν κόσμον. Οὔτε ὑψηλός εἶνε, οὔτε βραχύσωμος, οὔτε ὠραῖος, οὔτε δυσειδής, ἀλλὰ μέτριος κατὰ πάντα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μέτριος τὸ τε πνεῦμα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν. Ὅταν εἰσῆλθε παρὰ τῷ κ. Ὁβραίῳ ἦτο λίαν τεταραγμένος· περιεπάτει ὀρμητικῶς, δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὴν θέσιν του, παρετῆρει ταυτόχρονως εἰκοσιν ἀντικείμενα, καὶ τὰ πάντα θὰ ἐθίγεν ἂν αἱ χεῖρες αὐτοῦ δὲν ἦσαν δεδεμένα.

— Ἠσύχασε, τῷ ἔλεγεν ὁ θεὸς του· αὐτὸ τὸ κάμνω διὰ τὸ καλὸν σου. Ἐδῶ θὰ εἶσαι καλὸς καὶ ὁ κ. Ὁβραῖος θὰ σὲ ἱατροῦσῃ.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἀσθενής. Διατί μ' ἐδέσαστε;

— Διότι θὰ μ' ἐρριπτες ἐξω ἀπὸ τὴν ἄμαξαν.

Δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου, πτωχέ μου Φραγκίσκο· ὁ ἱατρός θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσῃ.

— Εἶμαι, θεῖέ μου, τόσο καλὰ ὅσον καὶ σὺ, καὶ δὲν κατάλαμβάνω τί θέλετε νὰ εἰπῆτε. Ὁ νοῦς μου εἶνε ὑγιής καὶ τὸ μνημονικόν μου ἐξαίρετον. Θέλετε νὰ σὰς ἀπαγγείλω στίχους; Θέλετε νὰ σὰς ἐξηγήσω λατινικά; Ἴδου ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν τὴν βιβλιοθήκην ἕνας Λάκτιος... Ἄν προτιμᾶτε ἄλλην ἀπόδειξιν, θὰ σὰς λύσω ἕνα πρόβλημα τῆς ἀριθμητικῆς ἢ τῆς γεωμετρίας... Δὲν θέλετε; Τότε, ἀκούσατε τί ἐκάμαμεν σήμερον τὸ πρωί...

Ἦλθατε εἰς τὰς ὀκτώ, ὄχι διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσετε, διότι δὲν ἐκοιμούμην, ἀλλὰ διὰ νὰ με σηκώσετε ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου. Ἐνεδύθην μόνος μου μὲ παρεκκλίσαστε νὰ σὰς ἀκολουθήσω εἰς τοῦ ἱατροῦ Ὁβραίου, καὶ ἠρνήθην· ἐπεμείνατε καὶ ὠργίσθην. Ὁ ὑπέρριττος μου σὰς ἐβόηθησε νὰ δέσετε τὰς χεῖρας μου, ἀλλὰ τὸ ἐσπέρας θὰ τὸν διώξω. Τοῦ χρεωστῶ δεκατριῶν ἡμερῶν μισθόν, δηλαδὴ δεκατρία φράγκα, διότι τὸν ἐσυμψώνησα πρὸς τριάντα φράγκα τὸν μῆνα. Σὺς χρεωστεῖτε νὰ τὸν ἀποζημιώσετε, διότι ἐξ αἰτίας σας χάνει τὰ ἀγιοθασιειάτικα του. Εἶνε λογικὰ αὐτά; καὶ ἐπιμένετε ἀκόμη νὰ με θεωρῆτε τρελλόν;... Ἄχ! φίλτατέ μου θεῖε, ἔλατε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας! Ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἡ μητέρα μου ἦτο ἀδελφὴ σας! Τί θὰ ἔλεγεν ἡ δυστυχῆς μητέρα μου ἂν μ' ἔβλεπεν ἐδῶ;... Δὲν ἔχω πάθος μὲ σὰς, καὶ τὰ πάντα εἶνε δυνατόν νὰ συμβιβασθῶσι φιλικῶς. Ἐχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Μορλώ.

— Ἄ! σ' ἐπίασα! βλέπεις ὅτι δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου! Ἐγὼ ἔχω θυγατέρα; Ἄλλ' εἶμαι ἄγαμος.

— Ἐχετε μίαν θυγατέρα, ἐπανέλαβε μηχανικῶς ὁ Φραγκίσκος.

— Δυστυχῆ ἀνεψιέ μου!... Ἄλλ' ἀκουσε καλὰ! Ἐχεις σὺ ἐξαδέλφην;

— Ἐξαδέλφην; ὄχι, δὲν ἔχω ἐξαδέλφην. Ὁ! δὲν θὰ μὲ συλλαβετε σφάλλοντα. Οὔτε ἐξαδέλφους ἔχω οὔτε ἐξαδέλφας.

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι εἶμαι θεός, σου;

— Ναί, εἶσθε θεὸς μου, μολονότι σήμερον τὸ πρωί τὸ ἐλησημονήσατε.

— Ἄν εἶχα θυγατέρα, θὰ ἦτο ἐξαδέλφη σου... ἀφοῦ λοιπὸν σὺ δὲν ἔχεις ἐξαδέλφην, τότε καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω θυγατέρα.

— Ἐχετε δικαίον... Εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ τὴν ἰδῶ τὸ καλοκαίρι εἰς τὰ λουτρά τοῦ Ἐρμῆ μὲ τὴν μητέρα τῆς. Τὴν ἀγαπῶ, ἔγω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι δὲν εἶμαι πρὸς αὐτὴν ἀδιάφορος, καὶ λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς ζητήσω τὴν χεῖρά τῆς.

— Τὴν χεῖρα τίνος;

— Τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς σας.

— Βέβαια, ἐσκέφθη ὁ θεὸς Μορλώ, ὁ κ. Μορλώ θά δυναθῆ νὰ τὸν θεραπεύσῃ! Ἐὰν πληρώσω διὰ τὴν διατροφὴν του ἐξ ἑξαχίλιας φράγκα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του ἀνεψιῶ μου. Ὅταν ἀπὸ τὰς τριάκτα πληρώσῃ τις εἶ, μένουσιν εἰκοσιτέσσαρες. Ἴδου ἐγὼ πλούσιος· δυστυχῆ Φραγκίσκη!

Ἐκάρθησεν καὶ ἠνοῖξε τυχαίως ἐν βιβλίον.

— Κάθησε ἐκεῖ, εἶπε πρὸς τὸν Φραγκίσκον, θά σοῦ ἀναγνώσω κάτι. Προσπάθησε ν' ἀκούσῃς, αὐτὸ θά σέ καταπραΰνη.

Καὶ ἀνέγνω.

« Μονομαχία εἶνε ἡ ἐπιμονὴ εἰς μίαν ιδεάν, τὸ ἀποκλειστικὸν κράτος ἐνός πάθους. Ἐδρεύει ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν αὐτῇ δὲ οὐραίνει νὰ τὴν ζητήσῃ τις καὶ νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Ἐχει ὡς αἰτίαν τὸν ἐρωτικόν φόβον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν φιλοδοξίαν, τὸν ἔλεγχον τοῦ συνειδήτου. Προδίδεται διὰ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων, δι' ὧν καὶ τὸ πάθος ὅτι μὲν διὰ χαρᾶς, εὐθυμίας, τόλμης, θορύβου, ἄλλοτε δὲ διὰ δειλιάς, μελαγχολίας, καὶ σιωπῆς ».

Διαρκούσης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ὁ Φραγκίσκος ἐφάνη καταπραΰνεισιν καὶ ἀπεκοιμήθη· τὸ γραφεῖον τοῦ ἰατροῦ ἦτο θερμόν. « Ἐυγε! ἐσκέφθη ὁ κ. Μορλώ, ἰδοὺ ἐν θαῦμα τῆς ἰατρικῆς ἀποκοιμίζει τὸν ἄνθρωπον ». Πλὴν ὁ Φραγκίσκος δὲν ἐκοιμήτο ἄλλ' ἐπροσποιεῖτο ἄριστὰ τὸν κοιμώμενον. Ἐκυπτε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐκάνοιζε μαθηματικῶς τὸν μονότονον θόρυβον τῆς ἀναπνοῆς του. Ὁ θεὸς Μορλώ ἠπατήθη· ἐξηκολούθησεν τὴν ἀναγνώσιν του χαμηλοφώνως, εἴτα ἔλασμήθη, εἴτα ἔπαυσεν ἀναγινώσκων, εἴτα τὸ βιβλίον ὠλισθήσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του, εἴτα ἐκλείσεν τοὺς ὀφθαλμούς, εἴτα ἀπεκοιμήθη πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ ἀνεψιῶ του, ὅστις τὸν παρετήρει πονηρῶς μὲ τὴν ἀκρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ Φραγκίσκος μετεκίνησε κατὰ πρῶτον τὴν καθέλιαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ κ. Μορλώ δὲν ἐκίνηθη. Ὁ Φραγκίσκος περιεπάτησε κρούων τὰ ὑποδήματά του ἐπὶ τοῦ πατώματος, ἀλλ' ὁ κ. Μορλώ ἤρξατο βρογγάζων. Τότε ὁ τρελλὸς πλησιάζει εἰς τὸ γραφεῖον, εὐρίσκει ἐν ξέστρον, τὸ ὧθεϊ εἰς τινὰ γωνίαν, τὸ στηρίζει ἰσχυρῶς διὰ τῆς χειρὸς, καὶ κόπτει τὸ στήνιον, δι' οὗ ἦσαν δεδεμένοι οἱ βράχιόνες του. Ἦδη αἱ χεῖρες του εἶνε ἐλεύθεραι, καταπέλαται κραυγὴν χαρᾶς καὶ πλησιάζει ἀφορητῆς πλησίον τοῦ θεοῦ του. Ἐντὸς δύο λεπτῶν ὁ κ. Μορλώ ἐδέθη ἰσχυρῶς, ἀλλὰ μετὰ τσαύτης προσοχῆς ὥστε ὁ ὕπνος αὐτοῦ δὲν διαταράχθη.

Ὁ Φραγκίσκος ἐθάρμυσε τὸ ἔργον του, ἔλαβε τὸ βιβλίον τὸ ὅποιον εἶχε πείσει κατὰ γῆς, (ἦτο ἡ τελευταία ἐκδοσις τῆς *Αντιλακτικῆς Μονομαχίας*), ἐκάθησεν εἰς τινὰ γωνίαν καὶ ἤρξατο ἀναγινώσκων ὡς σοφὸς ἄχρις οὗ ἀρχίθῃ ὁ ἰατρός.

Ἴδου ἤδη ἐν ὀλίγοις τὰ προηγουμένα τοῦ Φραγκίσκου καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Ὁ Φραγκίσκος, υἱὸς πλουσίου λεπτοουργοῦ, εἶχε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐτήσιον εἰσοδήμα τριάκοντα χιλιάδων φράγκων. Ἦτο λιτὸς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ ἐν γένει καὶ ἐφοβεῖτο τὰς ἐπιδείξεις, ὡς ἐκ τῆς δειλιάς του δὲ οὐδὲν στάδιον ἠκολούθησε. Μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἔστη θεωρῶν τὰς πρὸ αὐτοῦ ἀνοικομένης ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ὁδοῦ. Ἡ νομικὴ τῷ ἐφάνη λίαν θορυβώδης, ἡ ἰατρικὴ πολὺ ἐνοχλητικὴ, ἡ φιλολογικὴ πολὺ σοβαρὰ, τὸ ἐμπόριον λίαν περίπλοκον, ἡ ὑπαλληλικὰ πολὺ δουλικὴ, τὸ δὲ στρατιωτικὸν στάδιον οὐδὲ κἄν τὸ ἀνελογιζέτο ὄχι· διότι ἐφοβεῖτο τὸν ἐχθρόν ἄλλ' ἔτρεψε πρὸς τὴν ιδεάν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς. Ἐπομένως ἐξῆ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχε κερδίσει ὁ ἴδιος τὰ χρήματά του, ἐδάνειζε προθύμως, καὶ ἐπομένως, ὡς ἐκ τῆς τοσοῦτω σπανίας ταύτης ἀρετῆς ἀπέκτησε πολλοὺς φίλους, τοὺς ὑπῆλθον ἠγάπα πάντας εὐλεπίως. Οὔτε ἀνόητος ἦτο, οὔτε βλάξ, οὔτε ἀμαθής.

Ἐγίνωσκε τέσσαρας λαλομένης γλώσσας, περιπλέον δὲ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν, εἶχε δὲ γνώσεις τινὰς τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς φιλολογίας.

Εἶχε μεγάλην ἀδυναμίαν πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ ἐπέρεπε ν' ἀγαπᾷ πάντοτε μίαν. Ἄν τὴν πρώην, ἐπιτρέβων τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν ἐβλεπεν ἐρωτικὴν τινὰ λάμψιν ἐν τῷ ὄρειντι, θά ἠγεῖρετο δυσηρεστημένος καὶ ἀναμφίβωλως θά ἔθετον ἀντιστροφῆς τὰς περικνημίδας αὐτοῦ. Ὅταν παρευρίσκετο εἰς μουσικὴν τινὰ συναυλίαν ἢ εἰς τὸ θέατρον, ἐζήτει ἐν πρώτοις ἐν τῇ αἰθούσῃ πρόσωπόν τι ἀρέσκον αὐτῷ, καὶ ἤρξατο αὐτοῦ μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ἄν εὐρίσκει τοιοῦτον πρόσωπον, ἢ παράστασις ἦτο ὄραμα, ἢ δὲ συναυλία ἐξαισία· ἄλλως συνέβαινε τὸ ἐναντίον. Ἡ καρδία του τοσοῦτον ἀπιστρέφεται τὸ κενόν, ὥστε πολλὰκις ἠναγκαζέτο νὰ θεωρῆ τὴν μετρίαν καλλονὴν ἐντελῆ. Ὁ ἔρωσ οὗτος ἐνοεῖται ὅτι ἦτο ἀθώος. Ἠγάπα ὅλας τὰς γυναῖκας χωρὶς νὰ εἴπη τούτο πρὸς αὐτάς, διότι οὐδέποτε θά ἐτόλμα νὰ ἠμύλησεν πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν.

Ὅταν ἠγάπα, συνέτασσε νοερῶς ἀποτόλμους δηλώσεις, αἱ ὅποιαι πάντοτε ἴσταντο ἐπὶ τῶν χειλέων του. Ἐδεικνυε τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, συνῆπτεν ὄρατους ἐρωτικούς διαλόγους, ἐξευρίσκει φράσεις δυναμένους καὶ λίθον νὰ συγκινήσωσιν ἢ νὰ διαλύσωσιν πάγον, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν γυναῖκα ἐξέφρασε τοὺς ἀφόνους τούτους πόθους του. Μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως μεγάλη ὑπάρχει διαφορά, ὁ δὲ Φραγκίσκος εἶχε μὲν τὴν πρώτην, ἀλλ' ἴστερεῖτο καθ' ὄλοκληρίαν τῆς δευτέρας.

Καὶ ὅμως κατ' αὐγουστον, ἦτοι τέσσαρας

μήνας πρὶν ἢ ὁ θεὸς του δέσῃ τοὺς βράχιόνας του, ὁ Φραγκίσκος ἐτόλμησε ν' ἀγαπήσῃ κατὰ πρόσωπον εἰς τὰ λουτρά τοῦ Ἐμοῦ νεῖαν τινὰ τοσοῦτω ἀγρίαν ὅσω καὶ αὐτός, καὶ ἢς ἡ μαγισσὴ δαίλια τῷ ἔδωκεν ἀκριβῶς γεννησιότητα. Ἦτο παρισινή, ἰσχνή, ὠχρὰ, συνοδούσασα τὴν μητέρα αὐτῆς, ἠτις πάσχουσα ἐκ χρονίας λαρυγγίτιδος, εἶχε μεταβῆ εἰς Ἐμοῦ χάριν λουτρῶν. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγατὴρ ἔζων μακρὰν τοῦ κόσμου, διότι ἀπέφευγον τὴν θορυβώδη τῶν λουτρῶν συναναστροφήν. Ὁ Φραγκίσκος ἐσύστηθη πρὸς αὐτάς ὑπ' ἐνός φίλου του, τὰς ἐβλεπε τακτικῶς ἐπὶ ἓνα μῆνα, καὶ ἦτο, οὕτως εἶπεῖν, ὁ μόνος αὐτῶν σύντροφος. Ἡ νεὴ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐξετίμησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ Φραγκίσκου, οὐδέποτε δ' ἐζήτησαν ἀν' ἴτο πλούσιος ἢ πτωχός. Ἠρκοῦντο γινώσκουσαι ὅτι ἦτο καλός, οὐδὲν δ' εὐρημα ἠδύνατο νὰ ἦνε πρὸς αὐτάς πολυτιμότερον τῆς χρυσῆς ταύτης ψυχῆς. Ὁ ἔρωσ τοῦ Φραγκίσκου ὑπέρξε ταχύτατος, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐνῆλιξ καὶ ἀνεξάρτητος, ἐσκέφθη περὶ γάμου. Ἄλλ' ἐβίβη ἤν ἠγάπα, εἶχε πατέρα, οὗτινος ἔπρεπε νὰ ληρθῆ ἡ συγκατάθεσις. Τότε ἡ δειλία τοῦ δυστυχῆ νεοῦ ἀνεπάρη. Μήτηρ τῷ ἔλεγον ἡ Κλάρα· « Γράψατε μὲ θάρρος· ὁ πατήρ μου εἰδωποίηθη· θά δώσῃ τὴν συγκατάθεσιν του διὰ τοῦ πρώτου τυχυροῦ μου ». Ἐγραψε καὶ ἀντέγραψεν ἑκατοντάκις τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ χωρὶς ν' ἀποφρασίτῃ νὰ τὴν στείλῃ. Ἐγίνωσκε τὸ ὄνομα, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὴν περιουσίαν, καὶ αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ του τὸν ἐμίσησεν εἰς ὅλα τὰ μυστικά· τῆς οἰκογενείας ἀπέτελε σκεδὸν μέρος αὐτῆς. Τί ἔμεινε νὰ πρᾶξῃ; Νὰ ἐκθέσῃ ἐν ὀλίγοις ὅποιος ἦτο καὶ τί εἶχε, ἢ δ' ἀπάντησας δὲν ἦτο ἀμφοβόλος. Ἄλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐδίστασεν, ὥστε μετὰ ἓνα μῆνα ἡ Κλάρα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἤρξαντο ἀμφιβόλως περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν περιέμενον ἐπὶ δεκαπέντε ἔτι ἡμέρας, ἀλλ' ὁ πατήρ δὲν ἐπέτρεψε τούτο. Ἄν ἡ Κλάρα ἠγάπα, ὁ δ' ἐραστής δὲν ἀπεφρασίε νὰ δηλώσῃ κατηγορηματικῶς τὰς προθέσεις αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ νύξῃ νὰ μεταβῆ ἀμέσως εἰς Παρισίους, εἰς μέρος ἀσφαλές, ἴσως δὲ τότε ὁ κ. Φραγκίσκος θά ἐπεφρασίε νὰ ζητήσῃ αὐτὴν εἰς γάμον ἐγίνωσκε πῶ νὰ εὐρῃ αὐτὴν.

Πρῶτα τινὰ, ἐνῶ ὁ Φραγκίσκος μετέβη ὅπως παραλάβῃ καὶ συνοδούσῃ τὰς κυρίας εἰς τὸν περίπατον, ἐπληροφόρηθη ὅτι ἀνχώρησαν εἰς Παρισίους. Τὸ κἀριον τοῦτο τραῦμα, κατενεχθέν ἐξ ἀπροόπτου ἐπὶ τοσοῦτω ἀσθενοῦς κεφαλῆς, ἐτάραξε τὸ λογικόν του. Ἐξῆλθεν ὡς τρελλός καὶ ἤρξατο ἀναζητῶν τὴν Κλάραν εἰς ὅλα τὰ μέρη, εἰς ἃ συνέθιζε νὰ ὁδηγῆ αὐτήν. Ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον του μὲ τρομερὰν ἠμικοανίαν, ἐνοσηλεύθη, Κύριος εἶδε πῶς, τὸν διέταξαν πολὺ θερμὰ λουτρά, καὶ τῷ ἐθηκάν ἀγρίου σινα-

πισμούς· οὕτως ἐτιμῶρει τὸ σῶμά του διὰ τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς του. Ὅταν ἐνόμισεν ὅτι ἐθεραπεύθη, ἐπενῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἀμετάθετον ἔχων ἀπόρατον νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς Κλάρας πρὶν ἢ ἀλλάξῃ ἀκόμη τὴν ὀδοπορικὴν αὐτοῦ ἐνδυμασίαν. Τρέχει εἰς Παρισίους, ὄρα ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς ἀστάξῆς, λησμονεῖ τὰς ἀποσκευὰς του, πηδᾷ ἐντὸς μίξις ἀμάξης καὶ κρᾶζει πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην.

— Εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνης καὶ γρήγορα!

— Ποῦ, κύριε;

— Ἐκ τοῦ κυρίου... ἰδοὺ... Ἐλησημόνησα!

Εἶχε λησημονήσει τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνης ἢν ἠγάπα. « Ἄς ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐσκέφθη· θά τοὺς ἐπανεύρω... » Ἐδῶκε τὴν διεύθυνσιν του πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην, ὅστις τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ θυρωρὸς του ἦτο γέρον ἀτεκνος ὀνομαζόμενος Ἐμμανουήλ. Ὁ Φραγκίσκος ἀφειθέως ἐνώπιόν του χαιρετᾷ αὐτὸν ὑποκλινῶς καὶ τῷ λέγει.

— Κύριε, εἶχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Ἐμμανουήλ. Ἐπιθύμουν νὰ σὰς γράψω διὰ νὰ σὰς ζητήσω τὴν χεῖρα τῆς, ἀλλ' ἐθεώρησα προτιμότερον νὰ κάμω ἀτομικῶς τὸ διάθεμα τούτο.

Εἶδον ὅτι ἦτο τρελλός, καὶ προσεκάλεσαν τὸν θεῖόν του Μορλώ, ἄνθρωπον παροιμιώδους τιμιότητος, ἐπιλοποιόν, καὶ ὅστις μετὰ τριακονταετῆ ἐργασίαν ἦτο τοσοῦτω πλούσιος ὅσω καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς μαθητείας αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῶων περιεργον. Ὁ ἐξαίρετος Μορλώ, οὗτινος ἡ τιμιότης ἦτο παροιμιώδης, ἠσθάνθη οὐκ ἦτον ἐνδομυχῶν εὐχαρίστησιν ὅταν τῷ ἀνῆγγεῖλαν τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνεψιῶ του. Ἦκουε μικρὰν ἐπαγωγὴν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ χαμηλοφώνως. «— Ἄν ὁ Φραγκίσκος εἶνε τρελλός, καθίστασαι κηδεμιών του. » Ἡ τιμιότης ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ· «— Πῶς! ἐπανέλαβεν ἡ φωνή, ἀλλ' ἡ διατροφή ἐνός τρελλοῦ οὐδέποτε ἐστοίχισεν πλεον τῶν τρισχιλίων φράγκων κατ' ἔτος. Ἀλλως, θά κοπιᾶσθωμεν, θά παραμελήσθωμεν τὴν ἐργασίαν μας, καὶ εἰμεθα ἄξιοι ἀμοιβῆς· οὐδένα ἀδικούμεν!— Ἀλλὰ, ἀπήτησεν ἡ ἀφιλοκέρδεια, οὐραίνει τις νὰ ὑπηρετῇ τὴν οἰκογενεὴν του. — Ἄληθεια! ἐπιθύμισεν ἡ φωνή. Τότε, διατι ἡ οἰκογενεὴ μας οὐδέποτε ἐπραξέ τι δι' ἡμᾶς; Εἶχομεν στιγμής στενοχωρίας, δυσκόλους λήξεις, ἀλλ' οὔτε ὁ ἀνεψιῶς μας Φραγκίσκος οὔτε ὁ μακαρίτης πατήρ του μὰς ἐσυλλογίσθη. — Μπᾶ! ἀνέκραξεν ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς, ὁ Φραγκίσκος θά θεραπευθῇ ἐντὸς δύο ἡμερῶν! δὲν εἶνε τίποτε! — ἴσως, ἐξηκολούθησεν ἡ ἐπιμονὸς φωνή, ἀποθάνη καὶ θά κληρονομήσθωμεν χωρὶς οὐδένα ν' ἀδικήσωμεν. Εἰργάσθημεν τριάκοντα ἔτη χωρὶς

νά κερδήσωμεν τίποτε· τίς αἶδεν ἂν δὲν πλουτήσωμεν ἐκ τοῦ θανάτου ἐνὸς τρελλοῦ;

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκλείσει τὰ ὦτα, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν τόσον μεγάλα, ὡμοίαζον τοσοῦτον πρὸς ναυτικὴν ἀλλιπύγα, ὥστε ἡ μικρὰ, λεπτὴ καὶ ἐπίμονος φωνὴ ὠλίσθαινε πάντοτε ἄκοντος αὐτοῦ. Τὸ κατὰστημα ἀνετέθη εἰς τὸν ὑποδιευθυντήν, ὃ δὲ θεῖος μετώκησεν εἰς τὴν ὠραίαν οἰκίαν τοῦ ἀνεψιῦ. Ἐλοιμήθη μὲ εὐχαρίστησιν ἐπὶ καλῆς κλίνης, ἐκάθηται εἰς πλουσίαν τράπεζαν, ὑπηρετεῖτο ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, ἐξυρίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνείθησεν εἰς ταῦτα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπαρηγορήθη βλέπων τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἀσθενῆ καὶ ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Φραγκίσκος οὐδέποτε θὰ ἐθεραπεύετο ἰσως. Ἄπο καιροῦ δ' εἰς καιρὸν ἐπανέλαμβανεν ὅπως κλησυχάσῃ τὴν συνείδησίν του «Κανένα δὲν ἀδικῶ!»

Μετὰ τρεῖς μῆνας ἐστενοχωρήθη ἔχων ἕνα τρελλὸν εἰς τὴν οἰκίαν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι εὐρίσκειτο ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἡ αἰώνιος φλυαρία τοῦ Φραγκίσκου καὶ ἡ μαγία του ὅπως ζητῆ τὴν Κλάραν εἰς γάμον τῷ ἐφάνη ἀφόρητος μάστιξ· ἀπέφραξε λοιπὸν νὰ καθαρίσῃ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ κλείσῃ τὸν ἀσθενῆ ἐν τῷ φρενοκομείῳ Ὁδρῆ! «Ὁπως δὴποτε, ἐσκέπτετο, ὁ ἀνεψιός μου θὰ ἔχῃ καλλιτέραν περιποίησιν καὶ θὰ εἶμαι πλέον ἡσυχος. Ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ὅτι εἶνε καλὸν οἱ τρελλοὶ νὰ μεταβάλλουν τόπον διαμονῆς. Ἐκτελῶ τὸ καθήκον μου.»

Ταῦτα σκεπτόμενος ἀπεκοιμήθη ὅταν ὁ Φραγκίσκος ἐσκέφθη νὰ τῷ δέσῃ τὰς χεῖρας.

Ὁ ἰατρὸς εἰσῆλθεν αἰτῶν συγγνώμην. Ὁ Φραγκίσκος ἠγέρθη, εἴθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τοῦ γραφείου, καὶ ἐξέθηκε τὰ διατρέχοντα διασκελίζων μεγάλως βήμασι τὸ δωμάτιον.

— Κύριε, εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἤλθον νὰ σᾶς ἀναθέσω εἶνε πρὸς μητρὸς θεῖός μου. Εἶνε πενητηκοντούτης καὶ ἐργατικώτατος. Ἐγεννήθη ἀπὸ γονεῖς ἡγίαις, εἰς τὴν οἰκογενίαν του οὐδέποτε παρετηρήθη σύμπτωμα τρέλλας, ὥστε δὲν θὰ παλαίσθητε κατὰ κληρονομικῆς ἀσθενείας. Πάσχει ἀπὸ περίεργον μονομανίαν, καθὼς θὰ παρατηρήσετε· μεταπίπτει μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα ἀπὸ ὑπερβολικὴν εὐθυμίαν εἰς ἄκραν μελαγχολίαν· εἶνε παράδοξον μίγμα μονομανίας καὶ μελαγχολίας.

— Ἐχασε καὶ ὀλοκληρίαν τὸ λογικόν;

— Ὅχι, κύριε, δὲν εἶνε τρελλός· παραρροεῖ μόνον ὡς πρὸς ἕν αντικείμενον.

— Ποῖος εἶνε ὁ χαρακτήρ τῆς ἀσθενείας του;

— Φεῦ! κύριε, ὁ χαρακτήρ τοῦ αἰῶνός μας, ἡ πλεονεξία! Ὁ δυστυχῆς ἀσθενὴς εἶνε τῆς ἐποχῆς του. Ἄν καὶ εἰργάσθη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας εὐρίσκειται χωρὶς περιουσίαν. Ὁ πατήρ μου, ἀναχωρήσας ἀπὸ τοῦ ἰδίου μὲ αὐτὸν σημείου, μὲ

ἀφῆκε σημαντικὴν περιουσίαν. Ὁ φίλτατος θεῖος ἤρξατο νὰ ζηλοτυπῆ· ἐπειτα ἐσκέφθη ὅτι, ἐπειδὴ εἶνε μόνος μου συγγενῆς, θὰ γίνετο κληρονόμος μου ἂν ἀπέθνησκα καὶ κηδεμονίαν μου ἂν ἐτρελλαινόμην· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀσθενὲς πνεῦμα πιστεῖν εὐκόλως ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ὁ δυστυχῆς ἐπίστη ὅτι ἐτρελλάθη. Τὸ εἶπε πρὸς ὄλους, θὰ τὸ εἶπῃ καὶ πρὸς ὑμᾶς. Εἰς τὴν ἀμύξαν, μολοντά εἶχε δεμέναις τὰς χεῖρας, ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς μὲ ὠδήγει ἐδῶ.

— Πότε ἐγένεν ἡ πρώτη προσβολή;

— Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν. Κατέβη εἰς τοῦ θυρωροῦ μου καὶ τοῦ εἶπε μὲ ἥθος περιτρομον: «Κύριε Ἐμμανουήλ, ἔχετε μίαν θυγατέρα... ἀφήσατέ τὴν εἰς τὸ δωμάτιόν σας καὶ ἐλάστε νὰ μὲ βοηθήσετε διὰ νὰ δέσω τὸν ἀνεψιόν μου.»

— Ἐννοεῖ καλὰ τὴν θέσιν του; εἰξεύρει ὅτι πάσχει;

— Ὅχι, κύριε, καὶ νομίζω ὅτι τοῦτο εἶνε καλὸν σύμπτωμα. Περιπλέον ἔχασε τὴν ὄρεξιν καὶ ἔχει μακρὰς ἀύπνιαις.

— Τόσῳ τὸ καλλίτερον! ὁ τρελλός, ὁ ὁποῖος κοιμάται καὶ τρώγει τακτικά, εἶνε σχεδὸν ἀνάστος. Ἐπιτρέψατε νὰ τὸν ἐξυπνήσω.

(Ἐπειτα τὸ τέλος.)

Ed. About.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ 187.

* Ἀπόρριψις τοῦ ἐπιφανοῦς φυσικοῦ Φραγκλίνου περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀερόστατου. — Ἡ ἐφευρεθὴ τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀερόστατου. — Τὸ πρῶτον ἀτμολατὸν ἀερόστατον. — Τὸ ἠλεκτροκίνητον ἀερόστατον καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ πρόσφατα ἐπιτυχῆ πειράματα. — Νέον τοῦ Debayoux σύστημα πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἀερόστατου. — Ποίος ἐκπληκτικῆς μεταβολῆς προωριεῖται νὰ συντελέσῃ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἡ προσθήκη τοῦ ἀερόστατου εἰς τὰ νῦν μέσθ τῆς συγκοινωνίας. — Οἱ ἰπτάμενοι ἄνθρωποι.

Χρόνον τινὰ μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀνακάλυψιν τοῦ ἀερόστατου, ἦτις εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀνυπομόνους νὰ διατρέξωσι τὰς ἐκτάσεις τῶν ἀέριων, ἐγέννησε προῦτως τοσαύτας ἐλπίδας, ὃ μέγας Φραγκλίνος ἐρωτηθεὶς παρὰ τινος περίεργου «εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἀερόστατον τοῦ Μογκολφιέρου», ἀπήντησε: «καὶ εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀμέσως τὸ νεογνόν; ἡ ἀνακάλυψις εἶνε ἔτι βρῆφος ἄρτι γεννηθὲν.»

Ἐν τούτοις τὸ νεογνὸν ἐπὶ ἕνα ἤδη ὀλοκληρὸν αἰῶνα πολὺ ὀλίγον ηὔξησε καὶ ἐμεγαλύνθη. Πᾶσι αἱ πολυπληθεῖς καὶ μετὰ ζήλου ἐργασίαι τῶν ἐρευνητῶν συνετρίβησαν πρὸ ἰσχυροῦ σκοπέλου, πρὸ τοῦ ζητήματος τῆς εὐρέσεως τοῦ πηδαλίου τοῦ ἀερόστατου, ἄνευ τοῦ ὁποῖου τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ σπουδαίως εἰς πολλὰ.

Ἠδεῖστοι τρόποι καὶ μέσα διεύθυνσεως τῶν ἀερόστατων, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐφραῖς,

ἐπινοήθησαν ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ διαφόρων ἐπισημόνων. Πλὴν οὐδὲν τούτων ἐπέτυχεν. Αἱ ἀλλεπαλλήλοι δὲ αὐταὶ ἀποτυχίαι ἐψύχραναν τὸν ζῆλον τῶν ἐρευνητῶν καὶ ἐχαλάρωσαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀπαυδήσαντος πλέον κοινοῦ, καὶ οὕτως ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ ἐπιστήμονες ἐφάνιντο μᾶλλον ἀπλησιζόμενοι ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ζητήματος τούτου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ ἐργάζωνται.

Τῷ 1850 πρῶτος ὁ Pétin ἐφαντάσθη νὰ χρησιμοποίησῃ τὸν ἀτμὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀερόστατου, ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς τὰ πειράματα αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μετὰ δύο ἔτη, τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1852, ὁ μηχανικὸς Giffard μετὰ τῶν David καὶ Sciana κατώρθωσαν νὰ κλονίσωσι τὴν διεύθυνσιν ἐπιμήκους ἀερόστατου διὰ μικρὰς ἀτμομηχανῆς. Ἐκτοτε τὰ πειράματα διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἐπηρεασθήσαν, ἀλλὰ δὲν ἐπετεύχθη δι' αὐτῶν εὐχάριστος τις ἐπιτυχία.

Ἡ ἀποτυχία δὲ τοῦ μέσου τούτου συνίσταται εἰς πλεῖστα ὅσα ἐλαττώματα τοῦ ἀτμοῦ, διότι ἀπαιτεῖ οὗτος χρῆσιν λέβητος καὶ ἐστίας, ἅτινα συνιστῶσι διαρκῆ κίνδυνον πυρκαϊᾶς ἐν τοῖς ἀέροις· διότι πράγματι ἡ τοποθεσία τοῦ ἀτμοῦ ὑπὸ σφαῖραν ὑδρογόνου ἀναλογεῖ πως πρὸς γεινίσαι πυρὸς ὑπὸ βαρέλιον πυρίτιδος. Ἐκτός δὲ τούτου πάντοτε ἡ ἀτμομηχανὴ ἔχει βάρος κάπως δυσανάλογον τοῦ ἀερόστατου καὶ σὺν τούτοις ἔχει ἀνάγκην παρακαταθήκης ἀνθρώπων καὶ ὕδατος.

Ἀπασι αἱ ἀπόπειραι αὐταὶ καὶ τὰ ἐπανειλημμένα πειράματα ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἤγαγον.

Ἀπὸ τοῦ 1881 ὁ ἐν Παρισίαις ἄριστος ἐπιστήμων ἀεροναύτης Gaston Tissandier πρῶτος ἐσκέφθη τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀερόστατου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἀτμομηχανῆς διὰ μηχανῆς δυναμηλεκτρικῆς. Ὁ ἠλεκτρικὸς κινητὴρ λειτουργεῖ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης πυρὸς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὕδατος· ἐκτός δὲ τούτου ὑπερτερεῖ ἐτι κατὰ πολλὰ ἄλλα προτερήματα τῆς ἀτμομηχανῆς.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν πρώτων ἐν μικρῷ γενομένων πειραμάτων ἐνεθάρρυναν τὸν Tissandier, ὅστις μετ' ὀλίγον ἐπέχειρησε τὴν πρώτην ἀνάβασιν ἐπὶ ἀερόστατου διευθυνομένου μετ' ἐπιτυχίας ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ κινητῆρος, ὕπερ ἐν καιρῷ ἀνηγγεῖλαμεν ἐκ Παρισίων καὶ περιεγράψαμεν ἐν ταῖς στήλαις ταύταις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἐπιτυχὲς βῆμα ἐνέπλησε χαρῆς καὶ ἐλπίδων τοὺς ἐπιστήμονας περὶ προσεγγίζουσης πλέον λύσεως τοῦ σπουδαιώτατου αὐτοῦ προβλήματος.

Δύο ἀξιωματικοὶ ὁ Renard καὶ Krebs τῆς ἐν Παρισίαις στρατιωτικῆς ἀεροναυτικῆς σχολῆς τῆς

Γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰργάζοντο ἤδη καὶ οὗτοι πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἀερόστατου. Ἡ πρώτη ἀνάβασις αὐτῶν ἐγένετο τὴν 9 παρελθόντος Αὐγούστου μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας καὶ εἶνε ἤδη τὸ αἶσιον τοῦτα γεγονὸς γνωστὸν ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.

Τὸ σπουδαιώτατον πρόβλημα, ὅπερ αἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοὶ εἶχον νὰ λύσωσιν, ἦν κατὰ πρῶτον ν' ἀπολαύσωσιν σχῆμα ἀερόστατου στερεῖν καὶ κατάλληλον πρὸς ἀεροπλοῖαν· εἶτα νὰ ἐπιτύχωσιν ἠλεκτροκίνητηριον μηχανὴν παρέχουσαν μεγάλην δύναμιν ὑπὸ μικρὸν μέγεθος καὶ μικρὸν σχετικῶς βάρος.

Τὸ σχῆμα λοιπὸν τοῦ ἀερόστατου ἐξελέγη ὑπὸ τῶν δύο αὐτῶν ἀξιωματικῶν ἐπιμήκης ἀτρακτοειδές, οὐτινος τὸ ὀπίσθιον ἄκρον ἦν μᾶλλον ὀξὺ ἢ τὸ ἐμπρόσθιον· ἦν δὲ κατεσκευασμένον ἐξ ἰσχυροῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος κομμιοῦχου περιβεβλημένου ὑπὸ στερεοῦ δικτύου φερόντος κάτωθεν τὸ σκαφίον τῶν ταξιδιωτῶν καὶ τὴν ἠλεκτροκίνητηριον μηχανὴν, ἠτις συνίστατο ἐξ ἠλεκτρικῶν συμπακνωτῆρων τοῦ τελειοτέρου συστήματος παρεχόντων εἰς ἐπιτήδειον κινητῆρα ἰκανὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, ὅπως παράγῃ ἐπὶ ἑλικὸς τεθειμένης πρὸς τὰ ἐμπροσθεν τοῦ ἀερόστατου δύναμιν 10 περίπου ἵππων.

Τὸ ἀερόστατον τοῦτο, — ὅπερ ἐν ὄλῳ μετὰ τῶν ἀεροναυτῶν, τῆς κινητηρίου μηχανῆς, τοῦ ἔρματος κλπ. κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειράματος ἐβάρυνε 2,000 χιλιόγραμμα, — ἀνῆλθεν εἰς 50 περίπου μέτρων ὕψος, μεθ' ὃ ἐδόθη ἡ διεύθυνσις εἰς αὐτὰ κατὰ βούλησιν. Τὸ ἀερόστατον ἄνευ δυσκολίας διευθύνθη πρὸς σημείον ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθῆν καὶ εἶτα ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας, ἂν καὶ ἐφέρετο ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἔπνεε τότε μετὰ ταχύτητος 5 μέτρων κατὰ δευτερολέπτον.

Ταυτοχρόνως περίπου μὲ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀπλούς τις πλὴν νοήμων μηχανικὸς ἐργάτης ὁ γάλλος Debayoux ἐφαντάζετο νέον τρόπον διεύθυνσεως τοῦ ἀερόστατου, καὶ τὴν 12 Ἰουνίου 1883 ἐποίησε δημοσίᾳ τὸ πρῶτον αὐτοῦ πείραμα.

Τὸ σύστημα τοῦ μηχανικοῦ αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὴν προσθήκην ἐμπροσθεν ἑλλειψοειδοῦς ἀερόστατου ἑλικὸς περιστρεφομένης μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ἠτις οὕτω παράγει εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἀερόστατου ἀτμόσφαιραν μεγάλην ἀραιώσιν τοῦ ἀέρος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου τὸ ἀερόστατον ὠθεῖται πρὸς τὰ ἐμπρὸς φυσικῶς, ὅπως πληρώσῃ τὸν κενὸν ὀπωσθήποτε τούτου χώρον. Οὕτω δ' ἐπιτυγχάνεται πρὸς τὰ πρόσω τακτικὴ πορεία τοῦ ἀερόστατου. Κατὰ τὸ ἐπίσημον δὲ πρὸς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ἐγγράφον τῶν κριτῶν καὶ πειραματιστῶν «τὸ ἀερόστατον τοῦ Debayoux

ὕψηκουσε τελείως εἰς τὸ πηδάλιον καὶ ἐστράφη πρὸς τὰ δεξιά καὶ ἀριστερά κατὰ βούλησιν παρὰ τὸν ἄνεμον, ὅστις ἔπνεεν $1\frac{1}{2}$ μέτρον κατὰ δευτερόλεπτον. Τὸ ἀερόπτερον πολλὰκις διευθύνθη ἐναντίον τοῦ ἀνέμου μετὰ ταχύτητός τινος.

Αἱ ἐπιτυχίαι αὐταὶ τῶν Γάλλων δὲν ἀρίστουσι ἡσύχους τοὺς ἐπιστήμονας περὶ τὴν ἀεροναυτικὴν ἀσχολουμένους τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ὅπως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐπίσης ἐγένοντο παρόμοια πειράματα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀερόπτερου. Ἐν Ῥωσίᾳ δ' ἐσχάτως ἀγγέλλεται, ὅτι κατασκευάζεται νῦν κολοσιᾶν ἀερόπτερον ἐν σχήματι σιγάρου προωρισμένον διὰ παρόμοια ἐντὸς ὀλίγου πειράματα.

Ἐν γένει δ' ἐκ πάντων τούτων συνάγομεν, ὅτι ἡ ἐνέριος ναυτιλία, καίτοι ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα ἔμεινε στάσιμος, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐποίησε σπουδαιότατην πρόοδον καὶ παρέχει μεγάλαν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ βελτιωθῇ ἐκ παραλλήλου καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τοῦ αἰῶνος μας λαμπρὰς προόδους.

Ἐξ πάντων τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας τὸ ἁπλούτερον, ταχύτερον, χρησιμώτερον, ἀκινδυνότερον καὶ τερπνότερον βεβαίως θέλει εἶναι ἡ ἐνέριος ναυτιλία, ὅταν ὀριστικῶς πλέον εὐρεθῇ ἀσφαλὴς τρόπος διευθύνσεως τοῦ ἀερόπτερου. Ὅποιον μεταβολὴν θέλει τότε φέρει τὸ ἀερόπτερον εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, εἰς τὰς ἐθνικὰς σχέσεις ἐν σὺμπαντι τῷ ἐπιγίῳ κόσμῳ καὶ εἰς πάσας ἐν γένει τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, εἰς τὰς κοινωνικὰς συναλλαγὰς καὶ ἐργασίας τῶν ἀτόμων, εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης! Οὐδεμία χώρα, οὐδεμία γωνία, ἀγνώστου νῦν καὶ ἀνερευνήτου μέρους τῆς γῆς, θέλει μείνει κεκρυμμένη εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ γνωστοῦ ἤδη κόσμου. Οὐδεμία ἀπόστασις γῆς ἢ θαλάσσης θὰ προζενῇ αἰσθησὶν τινα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ πᾶν θέλει μεταμορφωθῆ ἐν τῷ κόσμῳ.

Πᾶσα πόλις, πᾶν χωρίον, πᾶν ἐργοστάσιον—ὡς ποτε ὠνειροπόλησεν ὁ Merzy—θέλει τότε ἀπολαύσει πλεονεκτήματα θαλασσοῦ λιμένος. Αἱ διώρυγες, αἱ δημόσιαι ἕδοι θ' ἀποδώσιν ἀνωφελείς καὶ ἄχρηστοι, καὶ αἱ ἐκτάσεις, ἃς κατέχουσιν ἤδη, θὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ πλοῖα—ἐὰν ἐτι ὑπάρχωσι τοιαῦτα—καταλαμβάνομενα ὑπὸ τρικυμίας, θὰ ὑψῶνται ὑπεράνω τῶν ὑδάτων διὰ προχείρου μετατροπῆς τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἰστίου εἰς ἀερόπτερικὴν σφαίραν καὶ θὰ φέρωνται εἰς τὸν σκοπούμενον λιμένα—μάλιστα δὲ θὰ πλεύσῃ καὶ ὑπεράνω τῶν ὄρεων. Δὲν θὰ γίνωνται πλέον πόλεμοι, διότι τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν θ' ἀπαλειφθῶσιν, οἱ λαοὶ θ' ἀνταποκρίνωται ἐντὸς ὥρων τινῶν ἐκ τοῦ ἐνὸς ἀντίποδος εἰς τὸν ἕτερον, διὰ δὲ τῆς ἀκκατακλύστου ταύτης ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας θέλουσι συγχωνευθῆ

εἰς μίαν, οὕτως εἰπεῖν, οἰκογένειαν. Τὸ ἰσχυρότερον τῶν ἀπροσίτων νῦν χωρῶν δὲν θέλει πλέον κρύπτει μυστήρια.

Τὰ ὠραία ταῦτα ὄνειρα εἰσὶν οὕτως ἐπαγωγὰ, ὅπως παροτρύνουσι τοὺς ἐπιστήμονας εἰς ἐνδελεχὴ καὶ ἀοκνον ἐργασίαν περὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀερόπτερου, ἧτις μάλιστα εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἰσῆλθεν εἰς ἀληθῆ ὁδὸν πραγματοποιήσεως. Αἱ μέχρι σήμερον ἐπιτευχθεῖσαι πρόοδοι ἐνθαρρύνουσιν ἡμᾶς νὰ μὴ ἀπελπισθῶμεν περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἄλματος εἰς τὴν πρόοδον καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένων λαμπρῶν ἐλπίδων! Σήμερον δ' ἡμεῖς ἃς ἀρκεσθῶμεν ἐντροπῶντες ἐν τοῖς ὠραίοις αὐτοῖς ὄνειροις!.

Ἄλλως τε δὲ τὰ ὄνειρα ταῦτα δὲν χρονολογῶνται ἐκ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ταύτης· αἰετοί, ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος ὠνειροπόλησε νὰ διακρηξῇ τὰ δεσμά, τὰ συγκρατούμενα καὶ διακατέχοντα αὐτὸν στενὰς προσηδεμένον πρὸς τὴν γῆν, ν' ἀκολουθήσῃ τὰ πτηνὰ εἰς τὴν πτήσιν αὐτῶν καὶ νὰ διεσπύσῃ εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τοῦ ἀέρος. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος προσεπάθηεν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ καὶ διακρηξῆ νέας ὁδοῦ διὰ μέσου τῶν οὐρανῶν.

Ἐξ αὐτῆς ἐτι τῆς μυθολογικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος μνησάνομεν, ὅτι ὁ Ἴκαρος καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ Δαίδαλος ἐδραπέτευσαν ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου τῆς Κρήτης, ἐνθα εἶχον φυλακισθῆ ὑπὸ τοῦ Μίνως, κατασκευάσαντες πτέρυγας ἐκ πτερῶν πτηνῶν καὶ προσκολλησάντες ταύτας διὰ κηροῦ. Τὸ πείραμα τοῦτο τότε, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐπέτυχεν ἐν μέρει μόνον· θὰ ἐπιτύχων δὲ ἐντελῶς, ἂν μὴ ὁ Ἴκαρος ἐπαρθεῖς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἀνυψούτο εἰς τοὺς αἰθέρας ὑπὲρ τὸ δέον καὶ προσῆγγιζε τὸν ἥλιον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐτάκην ὁ κηρός, ὃ δ' ἀτυχῆς Ἴκαρος κατέπεσε τότε καὶ ἐπνίγη εἰς τὸ ὑποκείμενον πέλαγος, ἐπονομασθὲν ἐξ αὐτοῦ Ἰκαρίοι.

Τὸ δυστυχὲς τοῦτο γεγονός ἀπέτρεψεν ἐπὶ μακρὸν τὸν ἄνθρωπον νὰ δοκιμάσῃ νέας παρακεκινδυνευμένας πρὸς τὸν οὐρανὸν πτήσεις, ἂν καὶ διακαῶς ἐρπλέγετο πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης.

Ἐν τούτοις Ἰταλὸς τις τῷ 1442 ἐτόλμησε νὰ ἐπιναλάθῃ τὸ πείραμα ἐν τῇ πόλει Ferrugia. Κατὰ τὴν ἱστορίαν ὁμοῦς δυστυχῶς ἐπαθῆ τὸ τοῦ Ἰκαροῦ πάθημα ἐξ ἰδίης κούρτητος· διότι ἐνῶ ἐπέτυχε διὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ νὰ περιπλανηθῆ ὑπεράνω τῆς πόλεως, δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐραντάσθη ν' ἀνέλθῃ ὑψηλότερον, ὅπου ὁ σφοδρὸς ἐκεῖ ἄνεμος συνέτριψε τὸν σίδηρον, δι' οὗ διεύθυνε τὰς πτέρυγας αὐτοῦ καὶ κατέπεσεν ἐπὶ δώματος ἐκκλησίας.

Μετὰ 27 ἔτη μουσικός τις ἐκ Nuremberg τελειοποιήσας τὰς πτέρυγας τοῦ Ἰταλοῦ ἐπανελάβε τὸ πείραμα καὶ ἐρρίφη εἰς τοὺς ἀέρας, ἐκ τοῦ ὕψους κωδωνοστασίου μετὰ μεγίστης ἐμπιστοσύνης· φεῦ! κατέπεσε σχεδὸν παρρηθὺς καὶ εἶρε καὶ οὗτος ὀλέθριον τέλος.

Τὰ δυστυχῆ ταῦτα ἀποτελέσματα ἐν τούτοις δὲν ἀπεθάρρυναν ἕτερον Ἰταλόν, τὸν Buratini, ὅστις κατασκευάσας νέον ὄλιγος σχεδίων πτερῶν ἐν Νεαπόλει τῷ 1494 ἐπιράθη ν' ἀνυψωθῆ εἰς τοὺς ἀέρας, ἀλλὰ καὶ οὗτος εἶρε λυγρὸν θάνατον.

Τῷ 1502 ὁ Ἰταλὸς πάλιν Boloni φέρων συσκευὴν πτερυγῶν ἐρρίφη ἐκ κωδωνοστασίου τῆς πόλεως Troyes καὶ ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν προκατόχων του.

Τῷ 1651 Γάλλος οὗτος ὁ Bernier κατεσκεύασε πτέρυγας πρὸς παρόμοιαν χρῆσιν, πλὴν ἔσαν συντετός οὗτος ἠρκέσθη μόνον νὰ κατασκευάσῃ τὸ ἐξαισίων εὐρημα του καὶ νὰ πωλῇ αὐτὸ εἰς ἄλλους. Ἰσπανὸς τις Almero de Malameria ὀργισμένος οὐρανίον περιπλανήσεων ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῶν πτερυγῶν τοῦ Bernier καὶ ὁ ἀτυχῆς ἐφρονεῖτο.

Ἄλλος Γάλλος εὐγενὴς ὁ de Bacqueville

τῷ 1775 ἐν Παρισίοις κατασκεύασε πτέρυγας καὶ ἐρρίφη εἰς τὸν ἀέρα ἐκ τῆς στέγης οἰκίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα. Οὗτος κατάρθωσε νὰ μείνῃ εἰς τὸν ἀέρα, ἕως οὗ ἐφθασεν ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ἐν οἷς κατέπεσε καὶ μετὰ μεγάλης δυσχερείας ἐσώθη ἐκείθεν.

Μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας ἀποτυχίας τὸ ζήτημα μετέλλαξε φάσιν. Ἄντι νὰ ζητῶσι διὰ πτερυγῶν ν' ἀκολουθήσῃσι τὰ πτηνὰ οἱ ἄνθρωποι περιωρισθῶσιν νὰ ζητήσῃσι νὰ ἀνακαλύψωσιν ὄργανον, δι' οὗ ἀβλαβῶς νὰ πίπτωσιν εἰς ὑψηλῶν μερῶν. Ἐκτοτὲ χρονολογεῖται ἡ ἐφεύρεσις τοῦ ἀλεξιπτώτου ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ Σεβαστιανοῦ Λενορμάνδου, ὅστις τῷ 1783—συγχρότως θηλαδῆ μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀερόπτερου—μετὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου αὐτοῦ ἐποίησεν ἐπανειλημμένα πειράματα μετ' ἐπιτυχίας.

Τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης τοῦ Λενορμάνδου ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῆ μετὰ τινα ἔτη εἰς πολιτικὸς φυλακισμένος ὁ Γάλλος Drouet, ὅστις κατεσκεύασεν ἀλεξιπτῶτον διὰ τῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης του καὶ ἐρρίφη ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου, ἐνθα ἦν ἐγκαθειρμένος. Πλὴν πίπτων ὁ Drouet κατέαξε τὴν κνήμην, καὶ οὕτω πάλιν συνελήθη ὑπὸ τῶν φυλασσόντων στρατιωτῶν.

Παρὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τε ἀερόπτερου καὶ τοῦ ἀλεξιπτώτου, ἐν τούτοις καὶ πάλιν ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς κατακτήσεις ταύτας ἐπανελάβε τὰς προσπαθείας αὐτοῦ, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν διὰ πτερῶν πτήσιν.

Ὅτω τῷ 1797 ἐν Παρισίοις ὁ Calais πρὸς ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ προσέθηεν ἐτι καὶ οὐρανὸν ἐν εἰδει ῥιπιδίου, πλὴν καὶ οὗτος ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν πολλῶν προκατόχων του.

Τῷ 1813 ἐν Παρισίοις ὁ Degen εἰς τούτοις κατάρθωσε νὰ πετάξῃ εἰς τοὺς ἀέρας καὶ νὰ μεταβῆ ἰπτάμενος μέχρι μικρῆς τινος πόλεως ἐξωθεν τῶν Παρισίων. Πλὴν νουνεχέστερος οὗτος πάντων τῶν προηγηθέντων δὲν ἐνεπιστεύθη ἐαυτὸν εἰς μόναν τὰς πτέρυγας του, ἀλλὰ προσέθηεν ἐτι εἰς τὴν συσκευὴν αὐτοῦ καὶ μικρὴν σφαίραν ἀερόπτερου διακρηθῶσαν αὐτὸν διαρκῶς εἰς ὕψος 60 μέτρων!

Ἐσχάτως δὲ μόλις πρό τιμῶν ἐτῶν Βέλγος τις Degreeef κατεσκεύασε πτέρυγας παμμεγέθεις καὶ προσεπάθησε δι' αὐτῶν νὰ πετάξῃ ἐν Βρυξέλλαις ἐκ τινος ὑψηλοῦ ἰκρυώματος ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ κατασκευασθέντος. Ἄλλ' ἀτυχῶς καὶ οὗτος παρρηθὺς εἶρε τὸν θάνατον οἰκτρῶς καταπεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Νὰ ὠνειροπολῇ τις τὸ ἀχανὲς καὶ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ἐκπνέῃ ἐπὶ τοῦ βορβοῦρου τῆς γῆς· ὁποῖον λυπηρὸν καὶ ἀπαίσιον τέλος!

ΦΕΡΕΥΑ ΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΗΤΟΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΙΟΥ Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ

(Ἐκ Ἀθήναις, 1885).

Ὁ κ. Σκορδέλης εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων παρ' ἡμῶν, οἵτινες, κατανοήσαντες τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς παιδαγωγίας, ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν βίον καὶ τὴν διάνοιαν. Ἐμπορούμενος τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τοῦ νὰ συντελέσῃ πρὸς ἀνύψωσιν καὶ διευκρίνυσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἑλληνικοῦ παιδαγωγοῦ, δὲν ἐπιδιώκει φήμην φιλολογικὴν διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων ὀργανῶν, οὔτε ἐπιζητεῖ τὴν ἐκθάμβωσιν τῶν πολλῶν διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν γνώσεών του. Ἄλλ' ἐξυπηρετεῖ τὸ ἔθνος ἀποτελεσματικώτερον καὶ σκοπιμώτερον, περιοριζόμενος μετριοφρονῶς εἰς τὴν συγγραφὴν βιβλίων παιδαγωγικῶν, εἰς τὰ ὑποκείμενα ἐναποταμιεύει τὰ πορίσματα πείρας μακρᾶς, συνοδευομένης ὑπὸ περυσισμένου καὶ μεμετρημένου πατριωτισμοῦ. Δὲν ἀπηξίωσε

νά ἐνασχοληθῆ εἰς τὴν σύνταξιν Ἀλφραβηταρίου εὐμεθέδου ὅπως ὑποδοθήσῃ τοὺς μικροὺς Ἑλληνό- νόμικας κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν βήματα εἰς τὸ δυσχερὲς στάδιον τῆς μαθήσεως. Δὲν ἐθεώρησε κατώτερον ἐαυτοῦ τὸ νὰ γράψῃ χάριν τῶν παιδῶν βιβλία ἀναγνώσεως, εἰς τὰ ὅποια τὸ τεραπνὸν συνδυάζεται μετὰ τοῦ ὠρελίου. Εἰς δὲ τὸ προκείμενον αὐτοῦ ἔργον, ἀποτεινόμενος οὐχὶ πλεόν εἰς τοὺς παῖδας, ἀλλ' εἰς τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ, ἐπιχειρεῖ οὐχὶ διὰ θεωριῶν ἢ διὰ συστηματικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρακτικοῦ παραδείγματος ἐνὸς συναδέλφου αὐτῶν, ἔσω καὶ ιδεώδους πως ἢ ἰδανικοῦ, νὰ χειρουργήσῃ αὐτοῦ εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ δύσκολον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει πᾶς ὁ ἐπιζητῶν πτυχίον καὶ διορισμὸν δημοδιδασκάλου.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ τελευταίου τούτου ἔργου τοῦ κ. Σκορδέλη φάνηται ἐπιγγελομένη εἰς τὸν ἀναγνώστην σελίδας δραματικωτέρας τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἡμερολόγιον τοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ.

Ἐν τὸ βιβλίον ἀπηυθύνετο πρὸς μόνους τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ τὰς δημοδιδασκαλίσσας, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀφιερῶται, ἡ τοιαύτη ἐκ μέρους ἡμῶν ἀπαίτησις δὲν θὰ εἶχεν ἴσως ὑπόστασιν. Ὁ ἀναγνώσκων τὸ ἡμερολόγιον δημοδιδασκάλος θὰ ἀναπληροῖ καὶ θὰ συμπληροῖ διὰ τῶν ἀναμνήσεων του καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅσα εἰς ἡμᾶς, τοὺς στερουμένους τῆς τοιαύτης πείρας, φαίνονται ἐλλείποντα ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως, τὴν ὁποῖαν ἀναζητοῦμεν εἰς τὰς σελίδας του. Ἀλλὰ τὸ θέμα ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρει πάντα Ἑλληνα. Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι ἡ βῆσις τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον βαινόμεν, ἢ ἐπρεπε νὰ βαινόμεν. Τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνδιαφέρουσιν ὁλόκληρον τὴν κριτικὴν, ἢ δὲ θεραπεία τῶν δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ μόνων τῶν δημοδιδασκάλων, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινῆς πάντων ἡμῶν συνεργασίας. Ἀνάγκη νὰ ἐνοήσωμεν πάντες ὅτι ἡ κυρία ἐργασία πρὸς μέλλουσαν τῆς Ἑλλάδος ἀνύψωσιν θὰ γείνη ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας, καὶ ὅτι κύριον τοῦ ὑπουργείου τούτου μέλημα πρέπει νὰ εἶναι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνοήσωμεν ταῦτα, διὰ νὰ φωτισθῆ καὶ ἐξεγερθῆ ἡ κοινὴ γνώμη, προαπαιτεῖται ἐργασία τοιαύτη ὁποῖα ὑπὸ τοῦ κ. Σκορδέλη σήμερον γίνεται. Διὰ τοῦτο δὲν παραδεχόμεθα ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ ἀπυθύνεται πρὸς μόνην τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ ἀφιερῶται. Διὰ τοῦτο ἠθέλωμεν ἐν αὐτῷ ζωηρότεραν τινὰ καὶ γραφικωτέραν ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς ἀπεικονίσαι τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἔχει νὰ παλαίσῃ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀπομεμικρυσμένη νεὸς ἄπειρος, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, ἐμπορούμενος ζήλου διὰ τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἐνηγκαλίσθη, νεὸς ὁποῖος παρίσταται εἰς ἡμᾶς ὁ γράφων τὸ

ἡμερολόγιον τοῦτο. Ἠθέλωμεν περιγραφᾶς λεπτομερεῖς, χαρακτηρισμοὺς δημάρχων καὶ παρέρων, συζητήσεις μετὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, πρὸ πάντων δὲ τῶν παιδῶν αὐτῶν τὰ ἦθη, τὰς ιδιοτροπίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὴν ψυχολογικὴν ἱστορίαν τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ μικρὸν βασιλεῖόν του, τὰ καθέκαστα τῆς ἠθικῆς πάλης, ἧτις, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ πεπειραμένου συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀπολήσῃ εἰς νίκην. Οὕτω πραγματευόμενον τὸ θέμα ἠθελε, νομίζομεν, κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον πολὺ περισσότερον. Ὁ κ. Σκορδέλης δὲν ἠθέλησε νὰ προσπύρῃ εἰς τοιαῦτα μέσα. Πάντα ὅσα ὑποδεικνύομεν ὡς ἐλλείποντα ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μάλισι σκιαγραφούμενα, εἰς τὸ βιβλίον του. Βλέπομεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὰ περιγράψῃ, καὶ λυπούμεθα ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ὕλην του. Εἴθε τὸ ἡμερολόγιον τοῦ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα, ὡς νύξιν εἰς ἕτερον τινὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοδιδασκάλων, εἴθε αὐτὸς ὁ κ. Σκορδέλης νὰ συνεχίσῃ αὐτό, καὶ ἀποκτήσωμεν οὕτω, χάρις εἰς τοῦ κ. Σκορδέλη τὴν πρωτοβουλίαν, πλήρως τι καὶ ζωντανὸν ἡμερολόγιον σκοποῦν οὐχὶ τόσον τὴν διάδοσιν τῶν μυστηρίων τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ὅσον τὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Ἑλλήνος δημοδιδασκάλου. Δὲν ζητοῦμεν μυθιστόρημα, ἀλλὰ σκηνὰς ἀληθεῖς τοῦ πρακτικοῦ βίου, αἵτινες ἔχουσιν μεγαλειότερον τὸ ἐνδιαφέρον ἢ τὰ ἀποκνημῆματα μυθολογικῆς φαντασίας, ἀρκεῖ ὁ γράφων νὰ ἠξέυρῃ νὰ γράψῃ ὀρθῶς, ἀκριβῶς καὶ ἀφελῶς ὅτι ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ.

Τὰ προσόντα ταῦτα κέρηται ἀνκνιρρῆτως ὁ κ. Σκορδέλης, καὶ διὰ τοῦτο λυπούμεθα ὅτι αὐτὸς οὗτος δὲν ἔδωκεν εἰς τὸ σύγγραμμά του τοῦτο τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸν μέλλοντα μιμητὴν του συνιστῶμεν. Ἡ ἐπιτυχία προηγουμένων του ἔργων, οἷς οἱ *Γορεῖς τοῦ Ρήγα* καὶ ὁ *Ἑλληρ Ροβινσῶν*, ἐπρεπε νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὸν πρὸς δραματικωτέραν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν τοῦ δημοδιδασκάλου του. Ἀλλὰ (θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ ἐλλόγιμος συγγραφεὺς καὶ τοῦτο τὸ ἀλλῆ), ἀμφοτέρω τὰ ἔργα ταῦτα προκαλοῦσιν ἐνοστάσεις τινὰς καὶ ἐπιφυλάξεις, αἵτινες ἴσως δὲν θεωρηθῶσιν ὅλως ἀβάσιμα.

Καὶ πρῶτον, ὡς πρὸς τοὺς *Γορεῖς τοῦ Ρήγα*. Νομίζομεν τολμηρὰν καὶ περιττὴν συγχρόνως τὴν ἀνάμειξιν προσώπων ἱστορικῶν εἰς μυθογραφίαν, ὅταν μάλιστα ἐξ ἀνάγκης, χάριν τῆς τοιαύτης ἀναμνήσεως, παραμορφῶται ἡ ἱστορία. Εἰς ταῦτα δύναται ἀληθῶς ὁ συγγραφεὺς ν' ἀντιτάξῃ ὅτι, μὴ ὄντων γνωστῶν τῶν κατὰ τοὺς γονεῖς τοῦ Ρήγα, τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν πιθανολογῶν, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν παραδεχόμεθα ἀπολύτως τὴν τοιαύτην δικαιολόγησιν. Προκείμενον περὶ προσώπων, οἷος

ὁ Ρήγας, προκρίνομεν, ἐν ἐλλείψει αὐθεντικῶν πληροφοριῶν, τὴν περιούνησιν τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόσεων, ὡς περισυνήγαγεν αὐτὰς ὁ κ. Πολίτης εἰς τὴν ἐν τῇ *Ἑστία* δημοσιευθεῖσαν πρό τινος διατριβῆν του, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν ἢ *Νεότερος τοῦ Ρήγα*. Ἡ εὐπλαστός φαντασία τῶν παιδῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποτεινεται ὁ συγγραφεὺς τοὺς *Γορεῖς τοῦ Ρήγα*, διατηροῦσα πιστῶς τῶν πρώτων ἀναγνωσμάτων τὰς ἐντυπώσεις, θὰ δώσῃ ζωὴν διαρκῆ εἰς τὸν μῦθον τοῦ κ. Σκορδέλη, οἱ δὲ ἀναγνώσται τοῦ θὰ ἔχουσιν νὰ ἐμβαθύνωσι κατόπιν εἰς τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ὅπως ἀπομάθωσιν ὅσα ἀνέγνωσαν περὶ τῶν γονέων τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Πρὸς τί τοῦτο; Οἱ ξένοι μᾶς ἀποδίδουσι πολλὰς ἐλλείψεις, τινὰς ἀδίκως, τινὰς οὐχὶ ἀνευ λόγου· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶναι ἡ ἐλλείψις ἀκριβείας, ἀκριβείας εἰς τὰς πληροφορίες, εἰς τὰς περιγραφὰς, ἀκριβείας εἰς τὰς ιδέας. Ἀποδίδουσι συνήθως τοῦτο εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς ἐξείας Ἑλληνικῆς διανοίας. Ὡς πρὸς τοῦτο νομίζω σφάλλουσιν. Ἡ ἀνακρίβεια, ἐὰν ὑπάρχῃ, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττωματικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Δὲν διδασκόμεθα μακρόθεν νὰ παρατηρῶμεν ἀκριβῶς καὶ μετὰ λεπτομερείας. Ἀλλ' οὔτε εἰς τὰ πρὸς βοήθειαν τοῦ σπουδαστοῦ βιβλία λαμβάνεται πρόνοια πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου. Ποσάκις ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰ λεξικά μᾶς τὴν ἐξήγησιν λέξεως ἀγνώστου, βλέπει, ἀντὶ πάσης ἄλλης διασαφήσεως, τὰς ἀσαφεῖς ταύτας λέξεις: «Εἶδος δένδρου, —εἶδος πτηνοῦ». Ἀπορία ψάλτου βήξ. Ἡ φουγονία φέρει τὴν ἀνακρίβειαν. Ἄς μὴ ὑποβάλωμεν αὐτὴν καὶ διὰ παιδικῶν ἀναγνωσμάτων μὴ στηριζομένων εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀκριβειαν.

Τὸν *Ἑλληρ Ροβινσῶνα* ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀνέγνωσα. Ἦκουσα ὅμως ἰκανὰς αὐτοῦ περικοπὰς ἀναγνωστικῶν ἐναλλάξ, κατὰ περιόδους, ὑπὸ τῶν ἐξεταζομένων μαθητῶν ἐνὸς τῶν καλλιτέρων ἐν Ἀθήναις ἰδιωτικῶν σχολείων, κατὰ τὰς τελευταίας χειμερινὰς ἐξετάσεις. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐξητάσθησαν οἱ μικροὶ σπουδασταὶ ἐπὶ τοῦ Ροβινσῶνος αὐτοῦ. — Πῶς ἐλέγετο τοῦ πατῆρ τοῦ Ροβινσῶνος; — Ἀπόκρισις. Κρούσιος. Ἡ ἐξελληνισαὶς αὐτῆ τοῦ Robinson Crusoe ἀνεκάλυπτεν εἰς τὴν μνήμην μου τὸν Γερμανὸν Κρούσιον καὶ τὸ ὄγκωδες ὅσω καὶ ἀξιοπερίεργον δι' ἡμᾶς βιβλίον του «Turkogræcia», ἀλλὰ διέκοψε τὰς τοιαύτας ἀναμνήσεις ἡ δευτέρα ἐρώτησις: Ποῦ ἐγεννήθη ὁ Ροβινσῶν; — Εἰς τὴν Κέρκυραν. — Εἰς τὴν Κέρκυραν! Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀπόκρισις, διότι εἶχον λησμονήσει πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ Ἑλλήνος Ροβινσῶνος. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ δικτὶ νὰ γείνη Ἑλληρ ὁ Ροβινσῶν καὶ νὰ μεταγεννηθῆ εἰς Κέρκυραν! Διὰ τί ἡ καταπάτησις αὕτη τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀγγλοῦ Defoe ἐπὶ τοῦ ἔργου του; Ἐνοῶ τοὺς λόγους, οἵτινες ὤθησαν τὸν κ. Σκορδέλην

εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ βιβλίον διδασκικώτερον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον πρὸς Ἑλληνό- παιδας, μεταβάλλων τὸν ἥρωά του εἰς Ἑλληνα καὶ περιφέρων αὐτὸν εἰς Ἑλληνικὰς χώρας, καὶ παρέχων οὕτω εἰς τὰς ἀναγνώστας τοῦ ἀφορμὴν πρὸς γνώσεις πατριδογραφίας. Ἐνοῶ δ' ἐπίσης καὶ ἐκτιμῶ τοὺς λόγους, οἵτινες ἀπηγόρευσαν εἰς αὐτὸν τὴν διατήρησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ροβινσῶνος. Δὲν ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως τὴν ἰδιοκτησίαν του. Ἀλλ' ἠδύνατο νομίζω εἴτε εἰς τὴν ἐπιγραφήν τοῦ βιβλίου, εἴτε ἐν προοίμῳ, νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἐμμήθη τὸν Ροβινσῶνα, καὶ ἀρκούμενος εἰς τὴν διὰ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας καθήσυχασιν τῆς συνειδήσεώς του, νὰ δώσῃ ὄνομα λήγον ἐἰς ὄπουλος ἢ ἄθης εἰς τὸν πλάνητά του, πρὸς ἀποφυγὴν καὶ πάλιν τῆς ἀνακριβοῦς εἰς τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἐντυπώσεως, ὅτι ὁ Ροβινσῶν Κρούσιος ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν. Τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς φαντασίας τῶν δὲν παραγράφονται διὰ τῆς μετὰ θάνατον δόξης, δὲν δικαιούται δὲ τις νὰ σφετερισθῆ ὑποσδήποτε τὰ ὀνόματα ἢ τὴν πλοκὴν τῶν ἔργων τῶν. Δὲν δύναμαι νὰ ὑποκρίψω ὅτι οὔτε αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τοῦ Ροβινσῶνος ἐρωτήσεις μὲ ἐνέπλησαν ἐνθουσιασμοῦ, καθόσον ἐσκεπτόμην ἀκούων αὐτὰς, ὅτι ἠδύνατο ἢ ὑπομονὴ καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία τῶν ἡμετέρων παιδῶν νὰ ἐκγυμνάζονται σκοπιμώτερον δι' ἀναγνωσμάτων ἐχόντων πρακτικώτερον χαρακτῆρα καὶ περιστρεφομένων ἐπὶ θεμάτων εἴτε ἐθνικῶν εἴτε ἐπιστημονικῶν ἀρροδιῶν διὰ παιδικῆς διανοίας. Τίς δὲ καλλίτερον τοῦ κ. Σκορδέλη γνωρίζει πῶς ἐλύεται καὶ πῶς τρέφεται τοῦ Ἑλληνόπαιδος ἡ διάνοια;

Ἀλλ' ἡ παρέχασιν αὕτη μᾶς ἀπεμάρτυρεν ἀπὸ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ δημοδιδασκάλου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ μετριοπαθοῦς καὶ ὄντως πατριωτικοῦ τούτου βιβλίου προκύπτει, ὡς συμπέρασμα, διπλοῦν αἶσθημα, μελαγχολίας καὶ ἐλπίδος συγχρόνως· μελαγχολίας ἐνεκα τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας ἡ πείρα τοῦ ἡμετέρου δημοδιδασκάλου καταδεικνύει· ἐλπίδος, διότι ἡ θεραπεία τῶν κακῶς ἐχόντων ὑποδεικνύεται παρ' αὐτοῦ τούτου ὡς ἐφικτὴ καὶ συχνάκις εὐκολος. Καλὴ θέλησις πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο καὶ πεφωτισμένη ἐνέργεια. Ἀληθῶς, ὁ κ. Σκορδέλης παριστᾷ ἐνίοτε πολὺ ταχίαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δημοδιδασκάλου του, καὶ ἀπορούμεν διὰ τὴν θαυματουργὴν πολλὰκις ἀποτελεσματικότητά των παραινέσεων ἢ τοῦ παραδείγματός του. Οὕτω λ. γ. πρὸς ἐξολόθρευσιν τοῦ περὶ τὴν πόλιν ἐπιβλαβοῦς φλόμου, προτρέπει τοὺς παῖδας «νὰ φέρωσιν ἕκαστος ἄζινην μικράν, σκεπάρνην, μάχαιραν παλαιάν καὶ εἴτι παρόμοιον». — Ἐν μᾶξ ὠρᾷ

ἐκτασις δύο ἢ τριῶν στρεμμάτων οὐδ' ἴχνος φλόμου ἐρριζωμένου εἶχεν. — Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν πολιταὶ περὶ τοὺς 60 φέροντες ἀξίνας ἐμμήθησαν τοὺς παῖδας τοῦ σχολείου καὶ ἐξωλόθρευσαν τὸν βλαβερὸν φλόμον ἐκ μεγίστης ἐκτάσεως κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Τὴν δὲ προσεχῆ Κυριακὴν ἐτοιμάζονται τριπλάσιοι πολιταὶ νὰ ἐξέλθωσιν ἵνα ἐργασθῶσιν ὥρας τινὰς ὑπὲρ τῆς υγείας ἑαυτῶν καὶ τῶν τέχνων τῶν (σελ. 79). Ἴσως ταῦτα εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ ἀπίθανα, ἀλλὰ ὑφίσταται οὐχ ἥττον ἢ ἐνδείξις τῆς εὐεργετικῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποῖαν ὁ δημοδιδασκαλὸς δύναται καὶ οφείλει νὰ ἐκασκῆ εἰς τὸ χωρίον του, γινόμενος οὐχὶ μόνον τῶν παιδῶν μορφωτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος πολιτισμοῦ καὶ ἐξημερώσεως ἐν γένει. (Ἴδε σελ. 58 καὶ ἐφεξῆς). Τοῦτο μεγάλως συναισθίνεται ὁ κ. Σκορδέλης καὶ πολλὰ τοιοῦτου εἶδους παραδείγματα παρενθέτει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του, εἰ καὶ συνήθως μετὰ τῆς αὐτῆς αἰσιοδοξοῦ σμικρύνσεως τῶν ὑπερκεκμημένων δυσκολιῶν περιγράφουσα. (Ἴδε ἐν ἄλλοις σελ. 46) Ἄλλ' ἡ κυρία ἐνέργεια τοῦ δημοδιδασκάλου του γίνεται, ὡς εἶκός, ἐν τῷ σχολείῳ αὐτῷ. Ἐκεῖ δὲ πρὸ πάντων διαφαίνεται ἡ πείρα τοῦ συγγραφέως. Συνιστῶμεν εἰς οὐχὶ μόνον τῶν δημοδιδασκάλων τὴν μελέτην ὅσα γράφει περὶ παιδῶν (σελ. 35), περὶ τάξεως ἐν τῇ ἀγωγῇ (σελ. 38), περὶ ἐξεγέρσεως τῆς προσοχῆς τοῦ παιδὸς διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μηχανικῆς διδασκαλίας. Ὅπόσων σχολειῶν οἱ μαθηταὶ δὲν ὑπερτεροῦσι τοὺς ἰδικούς του, ὁποῖους ἐν ἀρχῇ μᾶς τοὺς περιγράφει, ἀποστηθίζοντας τὸν ὄρισμόν τοῦ ὄρου (σελ. 14) καὶ μὴ γνωρίζοντας ἐὰν εἰδόν ποτε ὄρου. Τὶ εὐκολώτερον τῆς πρακτικῆς μεθόδου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δημοδιδασκαλὸς τοῦ κ. Σκορδέλη κατορθοῖ ἐπὶ τέλους νὰ ἐμφυσῆ εἰς τὰς διανοίας τῶν μαθητῶν του ὅτι « εἶναι δυνατόν νὰ λέγῃ τὸ βιβλίον τόσον κοινὸν πρᾶγμα, ὥστε αὐτοὶ νὰ τὸ γνωρίζωσι », καὶ ὅτι « ὑπάρχει σχέσις τις μεταξύ τῶν διδασκόμενων καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν καὶ γνωστῶν ἡμῶν ».

Οὐχ ἥττον ἀληθῆ καὶ πρακτικὰ ὅσα περὶ τῆς συνήθους μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν παρατηρεῖ, ἐπιλέγειν ὅτι οὕτω τὰ μαθηματικὰ ἀμβλύνουσι τὸν νοῦν ἐντελῶς ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν ὀξύνωσι. Πόσοι μαθηταὶ, καὶ γυμνασίων ἔτι, βραβεύονται διὰ τὴν δῆθεν πρόδόν των εἰς τὰ μαθηματικά, ἐξίστανται καὶ ἀποροῦσιν ἐρωτώμενοι ἐὰν τὰ τρία τέταρτα ἰσοδυναμοῦσιν ἢ ὄχι πρὸς εἴς ὄγδοα;

Πρωτίστη καὶ καιρία ἄλλειψις παρ' ἡμῶν εἶναι ἡ ἄλλειψις δημοδιδασκάλων καλῶς καὶ ἀρμοδίως μεροφρομένων. Ἄς ἰλιπίζωμεν ὅτι τὴν τοιαύτην ἄλλειψιν θὰ διορθώσωσι βραχυδὸν τὰ ἤδη συγκροτηθέντα διδασκαλεῖα. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦσιν. Ἀπαιτεῖται νὰ διαφωτισθῆται ὁ

ζῆλος τῶν ἐπιτιδομένων εἰς τὸ ἐντιμότερον στάδιον τοῦτο διὰ βιβλίων, οἷον τὸ τοῦ κ. Σκορδέλη, καὶ νὰ ὑπεκκαίηται ἡ δραστηριότης των διὰ τῆς ἐπιθλέψεως καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν προϊσταμένων αὐτῶν. Χρειαζονται βιβλία, χρειαζονται πίνκτες, χρειαζονται παντός εἶδους βοηθήματα, πρὸ πάντων ἴσως χρειαζονται οἰκοδομήματα κατὰλληλα. Τὸ περιεχόν συντελεῖ πολλάκις πολὺ περισσότερον, ἢ ὅ,τι συνήθως νομίζεται, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ περιεχομένου. Ἡ κατάστασις τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον διωρίσθη ὁ δημοδιδασκαλὸς τοῦ κ. Σκορδέλη, δὲν ἀποτελεῖ δυστυχῶς ἐξίτητον ἐν Ἑλλάδι. Εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶναι ἐὰν τις ἐκ τῶν προτιθεμένων νὰ εὐεργετήσῃ τὰ ἔθνος διὰ τῶν ἑκατομμυρίων του (καὶ ἐκ παραδειγμάτων προσφάτων γνωρίζομεν ὅτι εὐτυχῶς δὲν ἐξέλιπεν ἡ γενεὰ τῶν τοιούτων), ἐνεπνέου ὑπὸ τῆς εὐγενούς ιδέας τοῦ νὰ διακωνίσῃ τὸ ὄνομά του διὰ τῆς ἰδρύσεως δημοτικῶν σχολείων ὅπου τοιαῦτα ἐλλείπουσι. Τὰ πρὸς ἀνέγερσιν μιᾶς Ἀκαδημίας ἢ μιᾶς Βιβλιοθήκης ἐξαρκούντα μόλις, ἤθελον ἀρκέσει ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὸ ὄνομά του προσφιλέως καὶ ἱερὸν εἰς ἑκατοστῆς ἑλληνικῶν κομπούλων, ἐνθα ἦθελεν ἀναγραφῆ ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ προπυλαίου εὐρυχώρου, ευαέρου καὶ καλῶς κατηρητισμένης δημοτικῆς σχολῆς.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ.

Ο ΑΝΕΜΟΣ

Οὐδέποτε ὁ ἀήρ μένει ἀκίνητος. Ὅταν μέρους τι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θερμανθῆ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τότε ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἀήρ γίνεται λεπτότερος καὶ ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς στῶμα ἔχον τὴν αὐτὴν πυκνότητα, ὅτε ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ. Καθ' ὅσον ὁ ἀήρ οὗτος ἀναβαίνει, ἄλλο ρεῦμα ψυχροτέρου ἀέρος ὄρου καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Τοιοῦτοτρόπως παρῶνται δύο ρεύματα ἀνέμου· ἐν ρεῦμα θερμοῦ ἀέρος, τὸ ὁποῖον φεύγει, καὶ ἄλλο ψυχρόν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται. Ὁ ὕψος ἀήρ, ὁ ὁποῖος, ἐν ἴση θερμότητι, εἶνε ἐλαφρότερος τοῦ ζηροῦ ἀέρος, παράγει ἐπίσης ρεῦμα πρὸς τὰ ἄνω.

Κατὰ τὴν παραλίαν ἐν μὲν τῇ ἡμέρᾳ πνέει συνήθως ἀνεμὸς ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ ξηρὰ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ταχύτερον ἢ ἡ θάλασσα· ὁ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς θερμὸς ἀήρ χωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω, ἐνῶ ὁ ψυχρὸς τῆς θαλάσσης ὄρου καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἐναντίον ἢ ξηρὰ ἀποβάλλει τὸ θερμαντικὸν ταχύτερον τῆς θαλάσσης, ἐπομέ-

ως γίνεται ψυχροτέρα αὐτῆς, καὶ τότε ὁ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀήρ γινόμενος βαρύτερος προχωρεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐπειδὴ τὰ παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν μέρη τῆς γῆς εἶνε πολὺ θερμότερα τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ νότον κειμένων, ὁ ἐπ' αὐτῶν ἀήρ εἶνε πολὺ ἐλαφρότερος καὶ ἐπομένως ἀκαταπαύστως ὑψοῦται, ἀλλὰ δὲ ρεύματα ψυχρότερα, ἐρχόμενα διηνεκῶς ἐκ τῶν κατεψυγμένων χωρῶν τοῦ βορρᾶ ἢ τοῦ νότου, καταλαμβάνουσι τὴν θέσιν του. Τοιοῦτοτρόπως δύο ὑπερκεκμημένα θερμὰ ρεύματα ἀέρος πνέουσιν ἀκαταπαύστως ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ δύο κατώτερα ψυχρὰ ρεύματα πνέουσιν ἀπὸ τῶν πόλων πρὸς τὸν Ἰσημερινόν. Ἄν ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος, ἠθέλομεν εἶναι διαρκῶς ἀνεμὸν πνέοντα ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ καὶ ἄλλον ἀνεμὸν ἀπὸ τοῦ νότου πνέοντα ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ γῆ ἀδιαλείπτως στρέφεται μετὰ μεγάλην ταχύτητα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀμφοτέρω τὰ ρεύματα ταῦτα κλίνουσι ἀναγκαστικῶς πρὸς δυσμὰς, καὶ οὕτω ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀνεμὸς γίνεται βορειοανατολικός, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου νοτιοανατολικός. Εἰς τινὰ μέρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ οἱ ἀνεμοὶ οὗτοι, οὐδαμοῦ εὐρίσκοντες ἀντίστασιν, πνέουσι κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε διεύθυνσιν· ἀλλ' ἐνθα πνέουσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἢ διευθυνσίς των μεταβάλλεται ἐκ διαφόρων προσκομιμάτων.

Ἡ περὶ τῶν ἀνέμων γνώσις εἶνε ἀναγκαιοτέρα εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, οἵτινες οφείλουσι νὰ γνωρίζωσι τὰ περὶ αὐτῶν. Ἐκαστος ἀνεμὸς ἔχει τὸ ὄνομά του, λαμβάνων αὐτὸ ἐκ τοῦ σημείου, ἐξ οὗ πνέει. Οἱ ναυτικοὶ διακροῦσι τοὺς ἀνέμους εἰς τριάκοντα δύο κατὰ τὰ σημεῖα τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Δίδουσι δὲ εἰς τὸν ἀνεμὸν ὀνομασίας διαφόρους ἀναλόγως τῆς ὀμῆς του, ἀπὸ τῆς νηνεμίας, ὅταν δὲν πνέῃ πᾶσῶς, μέχρι τῆς σφοδρᾶς καταιγίδος, ὅτε διατρέχει ἑκατὸν μίλια τὴν ὥραν. Ἡ ταχύτης τοῦ ἀνέμου ἐξακριβούται διὰ μηχανημάτων, δι' ὧν μετρεῖται ἡ δύναμις του. Εἰς πολλὰς δὲ πόλεις σημειοῦται καθ' ἑκάστην ἡ δύναμις τοῦ πνέοντος ἀνέμου καθὼς σημειοῦται ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸ θερμομέτρον.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουσιν ἀνεμοὶ φέροντες εἰδικὰ ὀνόματα. Οὕτω ὁ θερμὸς ἀνεμὸς, ὁ ἀπὸ τῆς ἐρήμου πνέων ἐπὶ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, ὀνομάζεται « Σιμούν »· οἱ ἀνεμοὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ὀνομάζονται « Μονσοῦν » ἢ « ἐτήσια »· αἱ καταιγίδες τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ « τυφῶνες » καὶ αἱ σφοδραὶ τρικυμίας τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας « σίφανες » ἢ « tornados » ἐξ ἰσπανικῆς λέξεως σημαίνουσης « στρέφεται ». Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται εἰς τοὺς ἀνέμους, οἵτινες ἐνοκάπτοντες ἐν εἰδεί ρευμάτων μετὰ νεφῶν συστρεφόμενων καὶ βροχῆς καὶ χαλάζης καταστρέφουσι πᾶν τὸ προστυχόν. Συχνάκις ἐπιφέρου-

σι μεγάλην βλάβην εἰς δένδρα καὶ οἰκοδομὰς, ἐνίοτε δὲ ἀνθρώποι καὶ ζῶα φονεύονται ὑπ' αὐτῶν.

A*.

ΗΛΕΚΤΡΟΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΖΩΝΗ

κατὰ τῆς ναυτίας τῶν ταξειδευόντων.

Ἐν Χάβρη ἐγένοντο τελευταῖον δοκιμαί ἐφευρέσεως τινος προταθείσης ὑπὸ τινος κύριου ὀνόματι Edard, συνισταμένης δὲ εἰς ζώνην τινὰ ἠλεκτρικὴν, δυναμένην νὰ προσφυλάξῃ ἀπὸ τῆς ναυτίαςσεως τοὺς θαλασσιπλοῦντας. Αἱ δοκιμαί δὲ αὐταὶ ἀπέβησαν ὑπὲρ τῆς ἐφευρέσεως.

Αἱ ζῶναι αὐταὶ εἶνε κατασκευασμέναι ἐκ μεταξῆς, ἀναλόγως δὲ τοῦ μήκους αὐτῶν διακροῦνται εἰς 15—20 τμήματα, πλήρη κόνεως σιδήρου μεμιγμένης μετὰ μίγματος τιτάνου καὶ μαγνησίου καὶ ἐτέρας τινὸς οὐσίας διατηρουμένης ἀποκρύφου ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου. Αἱ ζῶναι ἔχουσι πλάτος 20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ βάρος 1 χιλιογράμμου. Κατὰ τὸν ἐφευρέτην ἡ δύναμις τῆς ζώνης κατὰ τῆς ναυτίαςσεως συνίσταται εἰς τὸ μαγνητικὸν ρεῦμα τὸ παραγόμενον δι' αὐτῆς, ὅπερ εἶνε ὅλως ὅμοιον πρὸς τοὺς δακτυλίους, οὗς μεταχειρίζομεθα κατὰ τῆς ἡμικρανίας καὶ ἄλλων νευρικῶν παθήσεων.

Αἱ δοκιμαί ἐγένοντο κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον. Πρόσωπά τινὰ ὑποκείμενα εὐκόλως εἰς ναυτίαν ἐπέβησαν τοῦ πλοίου *Φραγκίσκος Α'* φέροντα ἕκαστον ζώνην ἠλεκτρομαγνητικὴν ἐπὶ τοῦ σώματος. Ὁ πλοῦς διήρκεσε πέντε ὥρας, ἦτο δὲ ὅλως τρικυμιώδης, ἰδίως δὲ περὶ τὸ ἀκρωτήριον Antifer. Ὁ πλοίαρχος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διέτασσε νὰ σταθῇ τὸ πλοῖον, ὅπερ τότε γινόμενον παίγιον τῶν κυμάτων ἐκλονίζετο δεινῶς. Ἐν τούτοις ὅλα τὰ πρόσωπα τὰ φέροντα ζώνην παρέμειναν καθ' ὅλον τὸν πλοῦν ἀνενόηλητα, ἐνῶ ὀλίγοι τινὲς ἀνευ ζώνης ὑπέστησαν ἐν ἀρχῇ τὰ δεινὰ τῆς ναυτίαςσεως. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατόπιν φορέσαντες ζώνην ἐπανῆλθον μετὰ τέταρτον ὥρας εἰς τὴν ὑγιᾶ αὐτῶν κατάστασιν, ἐφαίνοντο δὲ ὡς ἀναλαβόντες. Ὅπως δὲ ἐξακριβωθῆ ἐντελῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ζωνοφορίας, κύριός τις ὅστις ὑπέστη τὴν ναυτίαν ἐν ἀρχῇ καὶ κατόπιν ἐφόρεσε ζώνην ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν ἀφαιρουμένης τῆς ζώνης θὰ ναυτιάσῃ καὶ πάλιν. Τὸ ἀπ.τέλεσμα δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ, διότι ὑπέφερε πάλιν δεινῶς ὑπὸ νυκτὸς. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐβεβαιώθησαν καὶ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τῶν παρευρισσομένων ἐξεπίτηδες κατὰ τὸν πλοῦν τοῦ ἀνώτερου πλοίου. Τὰ πειράματα ταῦτα θέλουσιν ἐκτελεσθῆ καὶ ἀπὸ τῆς Χάβρης· μέχρι τῆς Νέας Ὑόρκης.

Σ.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

(Έκ τῶν τοῦ Βίκτορος Οδηγῶ)

Γοῦροι· διχθῆκαν· χλασμός, θάνατος πέρα πέρα.
 Ἡ Χίος, τὸ κἀλὸ νησί, ἔμεινε μαύρη ἔρα,
 Μὲ τὰ κρησιά, μὲ τὰ δέντρα της.
 Ἡ Χίος π' ἀρχοντοσπιτά, βουνάκια καὶ λαγκάδια
 Καὶ νιαις πιασμένας 'ς τὸ χορὸ καμμιὰ φορὰ τὰ βράδια
 Καθρέφτιζε μέσ' 'ς τὰ νερά της.

Ἐρμιὰ παντοῦ· μὰ κίτταε ἀπάνου ἐκεῖ 'ς τὸ βράχο
 Ἐ τοῦ κάστρου τὰ χαλάσματα ἓνα παιδί μονάχο.
 Κρατεῖ σκυμμένο τὸ κεφάλι,
 Κάθεται, μόνο στήριγμα καὶ σκέπη τ' ἀπομένει
 Μιὰ κάτασπρη ἀγράφτη, σὰν 'καίνο δεχασμένη
 Μέσ' 'ς τὴ φορὰ τὴν περὶ μεγάλη.

Φτωχὸ παιδί πῶς κάθεται· ξυπόλυτο 'ς ταῖς ράχαις,
 Γὰρ νὰ μὴν κλαῖε λυπητερά, τί 'θελες τάχα νάχει,
 Γὰρ νὰ τὰ ἰδῶ τὰ θαλασσίνια
 Ματάκια σου ν' ἀστράφουνε, νὰ ξεστερώσουν πάλι
 Καὶ νὰ σηκώσης χερσὶνὰ σὰν πρῶτα τὸ κεφάλι
 Μὲ τὰ μαλλιά τὰ χρυσαφένια;

Τί θέλεις, ἄτυχο παιδί, τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω
 Γὰρ νὰ τὰ πλέξης ξέγνηστα, καὶ γὰρ νὰ καμρώσω
 Ἐ τὴν πλάτη σου ἀπιθωμένα
 Μαλλάκια πῶς δὲν τᾶγγιζε τοῦ ψαλιδοῦ ἢ κόφι
 Καὶ κλαῖνε σκόρπια ὀλόγυρα 'ς τὴν ἔμμορφή σου ὄφι
 Σὰν τῆς ἰεῖας τὰ φύλλα, ὠμένα;

Σὰν τί 'μποροῦσε ἀπὸ σὲ νὰ διώξῃ τὸ μαράκι;
 Μήπως τὸ κρῖνο τοῦ Ἰράν πῶς τῶν ματιῶν σου 'μοιάζει,
 Ἡ μήπως ὁ καρπὸς πῶς κάνει
 Τὸ δέντρο πῶς ἢ παράδεισο τῶν Μουσουλμάνων ἔχει
 Καὶ ' ἓνα καθάριο ἄλογο χροῖνι ἐκαστὸ κι' ἂν τρέξῃ
 Νάβηρ ἀπ' τὸν ἔσκιο τοῦ δέ' φτάνει;

Ἡ τὸ πούλι πῶς φέλλοντας 'ς τὰ δάση νύχτα 'μέρα
 Περῶ 'ς τὴ γλύκα, 'ς τὸν ἠγὸ κι ντέρι καὶ φλογέρα;
 Τί θές ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὰ πλάτη;
 Τᾶνος, τὸν ἔμμορφο καρπὸ, ἢ τὸ λαμπρὸ πουλάκι;
 Καὶ μοῦ εἶπε τὸ Ἑλληνοπούλο, τὸ γαλανὸ παιδάκι:
 — Βίλια γὼ θέλω καὶ μπαρούτι.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σπουδαῖος πόλεμος ἐπίκειται νὰ ἐκραγῇ ἐν Ἀμερικῇ μετὰ τῶν ξανθοῦν καὶ μελαγχρινῶν γυναικῶν. Ἐν Βασιλευσίνων δηλ. ἔνθα θήλειαι ὑπέλληλοι εἰσεχώρησαν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ταμείου, τοῦ νομισματοκοπείου καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς οικονομικῆς διοικήσεως, αἱ ζηποῦσαι θέσεις κυρίαί καὶ δεσποινίδες παρατήρησαν πρὸς κενροῦ ὅτι συνήθως προτιμῶνται εἰς τὰς θέσεις αἱ μελαγχριναί. Ἐνεκα τούτου αἱ ξανθαὶ ἐξήτασαν διὰ διαφόρων μέσων νὰ μάθωσι τὸν λόγον τῆς τοιαύτης αὐτῶν υποτιμῆσεως. Κυρία τις εὐπόκλητος ἠρώτησεν ἀνωτάτων τινα ὑπέλληλον τοῦ οικονομικοῦ τμήματος περὶ τούτου, ὅσως δὲ ὑψὼν τοὺς ὄμους ἀπήντησε ξηρότατα ὅτι εἶνε βεβαιωμένον διὰ μακρῶς πείρας ὅτι αἱ ξανθαὶ εἶνε ὀλιγώτερον κατάλληλοι πρὸς ὑπέλληλους ὄχι μόνον διότι εἶνε εὐερεθιστότεραι καὶ εὐαισθητότεραι, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐργάζονται τόσο κελῶς καὶ ἐπιτηδεῖως ὅσον αἱ μελαγχριναί. Ἡ γνώμη αὕτη γενομένη εὐθὺς

γνωστὴ εἰς ὅλους τὰς τάξεις τῶν γυναικῶν ἔρριψε τὰ σπέρματα τῆς διχονοίας ἀνὰ μέσον τοῦ θήλειου φύλλου τῆς Ἀμερικῆς, διότι καὶ αἱ ξανθαὶ ὠραῖαι Ἀμερικανίδες αἱ οὐδὲως σκεπτόμεναι νὰ ζητήσωσι θέσιν ὑπέλληλων ἐν τοῖς ὑπουργείοις ἠσθάνθησαν ἐκυτὰς προτεδελημένας διὰ τῆς τοιαύτης κρίσεως, οὕτω δὲ δὲν εἶνε ἰδύνατον νὰ ἐγερθῇ νέος τις πόλεμος ἐκεῖθεν τοῦ Ὀκεανοῦ. Αἱ ξανθαὶ ὅμως ἐθρήϊμθυσαν τελευταῖον κατὰ τῶν μελαγχρινῶν διὰ τῆς ἀκολούθου πονηρίας. Προκειμένου νὰ καταληθῇ πολυζήτητος τις προσοδοφόρος θέσις ἐν τῷ ταμείῳ προσετιμῆθη δεσποινὶς φέρουσα πλουσίαν μελαίνην κόμην μετ' ὀλίγον ὁμῶς ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἡ δεσποινὶς αὕτη ἔφερε φανάκην καὶ ὅτι ἡ ἀληθὴς αὐτῆς κόμη ἦτο κατάξανθος. . . . Ἴσως τοῦτο δώσῃ ἀφορμὴν κατὰ τὴν ὀρκωμοσίαν νὰ ὀμῶσιν αἱ νιαι ὑπέλληλοι ὅτι φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν τρίχας.

Κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον ἐν τινι νομῷ τῆς Γαλλίας σίφος κοράκιαι πειναλέων ἔνεκα τῆς πεταούσης χιόνος, ἐπέπεσε ἐναντίον κινός. Ὁ ἀριθμὸς τῶν περωτῶν ἐπιδρομῶν ἀνήγγετο εἰς ἑκτοντάδα, ἀλλὰ τριάκοντα περίπου ἐξ αὐτῶν ἀνελαβὸν τὴν προσβολήν. Οἱ κόρακες, παντυχῶθεν περιστοιχισαντες τὸν κύνα, διηρέθησαν παρευθὺς εἰς δύο μέρη· οἱ μὲν ἐπετρύγιζαν πρὸ τοῦ ζώου, οἱ δὲ ὀπισθεν, ὠθοῦντες αὐτὸ εἰς τὰ ἔμπροσ. Οἱ ἐκ τῶν ἐμπροσθεν προσβάλλοντες κόρακες, ὀρμώντες ἀπὸ ὕψους δύο περίπου μέτρων, ἐκτύπων τὸν κύνα διὰ τοῦ ράμφους, φροντίζοντες πάντοτε νὰ βυθίζωσιν αὐτὸ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, δηλοῦσι ἐκεῖ ἔνθα ἀνέδλυζε τὸ αἷμα συνεπεῖα τοῦ προτέρου κτυπήματος. Ἐξώρυσαν τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν του, καὶ ἤνοιξαν ἐπὶ τοῦ λοιμοῦ του βαθυτάτην πληγὴν, ἢ τὸν κατεβρόχθισον δὲ ἐξ ὀλοκλήρου, ἐὰν ἐργάτης τις δὲν ἐσπευδεν εἰς βοήθειάν του. Μετὰ τὴν ἀπχωγὴν τοῦ κινός, οἱ κόρακες ἀντὶ νὰ φύγωσι, παρέμειναν ἐπὶ τινα χρόνον περιπτάμενοι πολὺ πλησίον εἰς τὴν γῆν ἄνω τῆς θέσεως, ἔνθα εἶχον συλλάβει τὴν λείαν των.

Περιηγητὴς τις τῶν Ἀλπεων, περιγράφας ὡς εὐσυνείδητος παρατηρητὴς τὰ ἦθη τῶν κοράκιων, διηγᾶται ὅτι πολλάκις εἶδεν αὐτοὺς νὰ καταβροχθίζωσι λαγῶν, τὸν ὅποιον εἶχον καταδιώξει, παραπλησύναντες διὰ τῶν κρωγμῶν των, καὶ ἀνγχεύσαντες νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν φωλιάν του. Γνωστὸν δὲ εἶνε ὅτι οἱ κόρακες οἵτινες ἐν τῷ κόσμῳ τῶν πτηνῶν εἶνε ὅτι αἱ ἀλώπεκες μετὰ τῶν μαστροφόρων, τρώγουσιν ἐνίοτε τῆς ὄρνιθας καὶ ἄλλα κατοικίδια πτηνά· ἀλλ' οὐδέποτε ἠκούσθη ὅτι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ συγκροτήσωσι μάχην πρὸς κύνα, ἔστω καὶ μικροτάτου ἀναττήματος. Τὸ γεγονός εἶνε ἀξιωμακόμενον, καὶ δεικνύει ὅτι κατὰ τὸν χιμῶνα, ὅτε αἱ πεδιάδες καλύπτονται ὑπὸ χιόνων, οἱ κόρακες δύναται νὰ εἶνε ἐπικίνδυνοι.

— Γιατί σ' ἔδωκαν πάλι φυλακή;

— Γιατί ἦρξα τὸ ῥωλόγι τ' ἀφεντικοῦ μου.

— Μπα; ἀμ' αὐτὸ δὲν εἶνε κακούργημα.

— Ναί, μὰ ἔξερεις, τὸ εἶχα εὐρεῖ πρὶν τὸ χάσῃ τ' ἀφεντικό.